

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.พรสุลีย์ นิลวิเศษ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำแก้ไขและติดตามการทำวิทยานิพนธ์ในทุกขั้นตอนด้วยความเอาใจใส่ ปลุกฝังให้ผู้วิจัยรักการวิจัย นับตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ตลอดจนอาจารย์ในสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ทุกท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ อาจารย์สุกัญญา อธิปอนันต์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำชี้แนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ นายแสงอาทิตย์ พันธุ์ยิ้ม เกษตรอำเภอบ้านตาก และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทุกท่านในสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านตาก ตลอดจนคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และให้คำแนะนำ เพื่อให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี

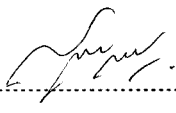
นอกจากนี้ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนกำลังใจอย่างยิ่ง จากเพื่อน ๆ นักศึกษาที่ศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รุ่นที่ 6 และในสำนักงานเกษตรจังหวัดตาก รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่เป็นกำลังใจมาโดยตลอดจนผู้วิจัยมีกำลังใจทำวิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี

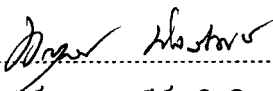
สำราญ คำภิระเปง

กรกฎาคม 2550

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
ชื่อและนามสกุล นางสาวสำราญ คำภีระแปง
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.พรชุลี นิลวิเศษ
2. รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน

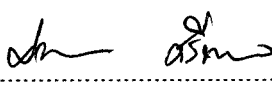
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์สุกัญญา อธิปอนันต์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรชุลี นิลวิเศษ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
ส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล)

วันที่ 22 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2550

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
ผู้วิจัย นางสาวสำราญ คำกระแปง ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลี นิลวิเศษ (2) รองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน
ปีการศึกษา 2549

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จำนวน 55 กลุ่ม 1,070 ราย สุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 136 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า (1) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 47.41 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาภาคบังคับ ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเฉลี่ย 10.7 ปี อาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก มีรายได้ของครอบครัวในภาคเกษตรเฉลี่ยปีละ 52,525.73 บาท สมาชิกมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในระดับมาก (2) การมีส่วนร่วมการดำเนินงานของกลุ่มบ้านเกษตรกรด้านการประชุม การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง สมาชิกมีส่วนร่วมระดับมาก ในการระดมทุน ระดมหุ้นและเงินออม การดำเนินกิจกรรมที่มีผลตอบแทน การคัดเลือกคณะกรรมการบริหาร การประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนบ้านสมัครเป็นสมาชิก การดำเนินงานตามกฎระเบียบข้อบังคับ การเสียสละแรงงานและการบริจาคเงินและสิ่งของ การร่วมประชุมกลุ่มทุกครั้ง การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับผลประโยชน์ และการติดตามการดำเนินงานด้านการผลิต (3) ปัญหาที่พบมากที่สุด ได้แก่ ประสพภัยธรรมชาติทำให้ผลผลิตเสียหาย จนไม่ได้ทำกิจกรรม ราคาวัตถุดิบไม่แน่นอน และไม่มีแผนแสวงหาตลาดเพื่อรองรับผลิตภัณฑ์ โดยมีข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานแม่บ้านเกษตรกรมาเยี่ยมบ่อยๆ และให้ข้อเสนอแนะ โดยเฉพาะด้านการขยายตลาดรองรับผลิตภัณฑ์

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดตาก

Thesis title: The Members' Participation in the Operations of the Farm Women Group in Bantak District, Tak Province

Researcher: Miss Sumran Kumpirapang **Degree:** Master of Agriculture (Agricultural Extension) **Thesis advisors:** (1) Dr.Pornchulee Nilvises, Associate Professor (2) Bumpen Keowan, Associate Professor; **Academic year:** 2006

ABSTRACT

The objectives of this study were (1) to study social, economic, and other factors of members of farm women groups in Bantak District, Tak Province; (2) to study the participation in the operation of the members; and (3) to study problems and suggestions on the operation of the members.

The population of this study were 1,070 members of the farm women groups from 55 groups in Bantak District, Tak Province. 136 Samples were selected by Systematic Random Sampling Methodology. The data were collected by using interview forms. The statistical methodology used to analyze the data were frequency, percentage, mean, minimum value, maximum value, and standard deviation.

The findings of this study were as follows: (1) The average age of the members of the farm women groups in Bantak District, Tak Province was 47.41 years. Most of the members were educated at primary level. The average duration of being the member of their group was 10.7 years. Their main occupation was farmer. Their average income of their family obtaining from agricultural section was 52,525.73 Baht/year. The members' knowledge and understanding of the operation of the groups was at "much" level. (2) The participation in the operation of the members in brainstorming, practicing, and evaluating was at "medium" level, while the participation of the members was at "much" level in capital and stock collecting, money saving, operating with profits in return, committee selecting, persuading their neighbors to apply for a member of the group, operating according to the regulations of the group, volunteering to do any activity of the group and donating their money or things when it was necessary, participating in every group meeting, solving problems on profit dividends, and following the operation on production. And (3) The problems which were mostly found were that their crops were damaged by natural disaster so greatly that they could not do any activity of the group, the price of raw materials was uncertain, and there had been no plan to seek for new marketplaces for their products. They suggested that the public officers who took responsible for the members' products should visit them more often, and the officers should help them to expand the markets to support their products as well.

Keywords: Member's Participation. Operations of the Farm Women Group

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิด ทฤษฎี และแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม	7
แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	16
การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก	22
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	25
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	28
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	28
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	30
การเก็บรวบรวมข้อมูล	31
การวิเคราะห์ข้อมูล	31
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	33
ปัจจัยพื้นฐาน ทางเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยอื่น ๆ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก	33
การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	47
ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	52

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	56
สรุปผลการวิจัย	56
การอภิปรายผล	58
ข้อเสนอแนะ	62
บรรณานุกรม	64
ภาคผนวก	69
แบบสัมภาษณ์การวิจัย	71
ประวัติผู้วิจัย	82

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 ประชากรในการศึกษา.....	28
ตารางที่ 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก	30
ตารางที่ 4.1 สถานภาพส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก	34
ตารางที่ 4.2 ปัจจัยทางสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอบ้านตาก	36
ตารางที่ 4.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอบ้านตาก	38
ตารางที่ 4.4 แรงจูงใจที่ทำให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	42
ตารางที่ 4.5 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	43
ตารางที่ 4.6 จำนวนข้อที่ตอบถูกในการวัดระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก	44
ตารางที่ 4.7 การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	45
ตารางที่ 4.8 การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ	46
ตารางที่ 4.9 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอบ้านตาก	48
ตารางที่ 4.10 ปัญหาในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก	52

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม มีการใช้ทรัพยากรและแรงงานเป็นปัจจัยหลักในการผลิตทางการเกษตรเป็นพื้นฐาน สตรีเกษตรกรนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อครอบครัวของสังคมไทยในชนบท ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคง บทบาทและการมีส่วนร่วมของสตรีเกษตรกรในกิจกรรมการเกษตรในทุกขั้นตอนการผลิต โดยเฉพาะการทำนา และการปลูกพืชหลักต่าง ๆ การเลี้ยงสัตว์ และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การเก็บรักษาผลผลิต การถนอมอาหาร การขายสินค้าเกษตรและการหารายได้เสริมให้ครอบครัว และเป็นกำลังสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้งานส่งเสริมการเกษตรบรรลุเป้าหมาย กรมส่งเสริมการเกษตรตระหนักถึงความสำคัญของสตรีเกษตรกร และเล็งเห็นว่าสตรีเกษตรกร จะเป็นตัวขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตรให้บรรลุเป้าหมายได้ดี เช่นเดียวกับเกษตรกรชาย โดยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินการส่งเสริมให้สตรีเกษตรกรในชนบทรวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทุกพื้นที่ ทุกหมู่บ้าน ทุกตำบล ภายใต้การดูแลของสำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัด เพื่อเป็นศูนย์กลางการบริการความรู้และเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการการเกษตร และเทคนิคเกษตร ระหว่างสมาชิกในชุมชน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมพัฒนาอาชีพและพัฒนาครอบครัวเกษตรกรในพื้นที่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การร่วมกันแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน จนนำไปสู่ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนเข้มแข็ง และมีอาชีพรายได้ที่มั่นคง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจึงนับว่าเป็นองค์กรหนึ่งของเกษตรกรที่กรมส่งเสริมการเกษตรมุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็ง สังคมยอมรับความสามารถของสตรีมากขึ้น เช่น การได้รับแต่งตั้งเป็นผู้นำองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนจังหวัด นายองค์กรการบริหารส่วนตำบล เป็นต้น และมีบทบาทร่วมกับภาครัฐ เพื่อพัฒนาการเกษตรและคุณภาพชีวิตของครอบครัวเกษตรกรให้ยั่งยืนจนสามารถพึ่งพาตนเองได้

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการเกษตรในการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนั้น ดำเนินการโดยการสนับสนุนให้สตรีในภาคเกษตรที่แต่งงานแล้ว หรือพ้นจากการเป็นสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร

รวมตัวกันตั้งแต่ 15 คนขึ้นไป จัดทะเบียนจัดตั้งเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไว้ ณ สำนักงานเกษตรอำเภอ และให้การสนับสนุนทั้งด้านวิชาการเกษตรและเทคนิคเกษตร รวมถึงปัจจัยการผลิต โครงการส่งเสริมการเกษตรที่ดำเนินการผ่านกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มักได้รับการสนับสนุนงบประมาณก่อนเป็นอันดับแรก เพราะเป็นกลุ่มที่มีการขับเคลื่อนได้ดีที่จะดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รับความรู้วิชาการ เทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างถูกต้อง สามารถนำไปปฏิบัติในครอบครัวและพัฒนาตนเอง ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นจนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และนำไปสู่การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคม เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งสำนักงานเกษตรจังหวัดตากได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2523 จนถึงปี 2549 มีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้งหมด 363 กลุ่ม สมาชิก 15,706 คน กระจายอยู่ทั้ง 8 อำเภอ กับอีก 1 กิ่งอำเภอ(สำนักงานเกษตรจังหวัดตาก2549:2)

อำเภอบ้านตาก เป็นอำเภอหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรควบคู่กับการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร โดยสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมที่ได้รับให้ดำเนินการในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เน้นการให้ความรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับวิธีการผลิตการ พัฒนาความสามารถในการแปรรูปผลผลิตเกษตรให้มีคุณภาพและเกิดผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม เพื่อยกระดับรายได้ของครัวเรือนสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้เป็นกองทุนหมุนเวียน การส่งเสริมการออมเงิน ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อสร้างความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและผู้นำชุมชน ทำให้หน่วยงานอื่น ๆ เข้าร่วมพัฒนาสร้างเสถียรภาพให้แก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมากขึ้น ในปี 2549 อำเภอบ้านตากมีจำนวนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้งหมด 55 กลุ่ม สมาชิก 1,070 คน(สำนักงานเกษตรจังหวัดตาก 2549:2) กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้การบริหารงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ โครงการแปรรูปผลผลิตเกษตร โครงการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน กองทุนหมุนเวียนเพื่อการผลิต โครงการส่งเสริมเงินออมเฉลิมพระเกียรติ โครงการส่งเสริมการผลิตสินค้า ที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน โครงการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์

การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้กิจกรรมหรืองานโครงการต่าง ๆ ดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง จึงควรศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก รวมถึงในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มมีปัญหาอะไรบ้าง สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีแนวทางหรือข้อเสนอแนะที่จะพัฒนาชุมชนอย่างไร เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปพัฒนาชุมชนแม่บ้านเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพ พึ่งพาตนเองได้โดยพึ่งพาปัจจัยภายนอกน้อยที่สุด และนำชุมชนให้เข้มแข็งตลอดไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

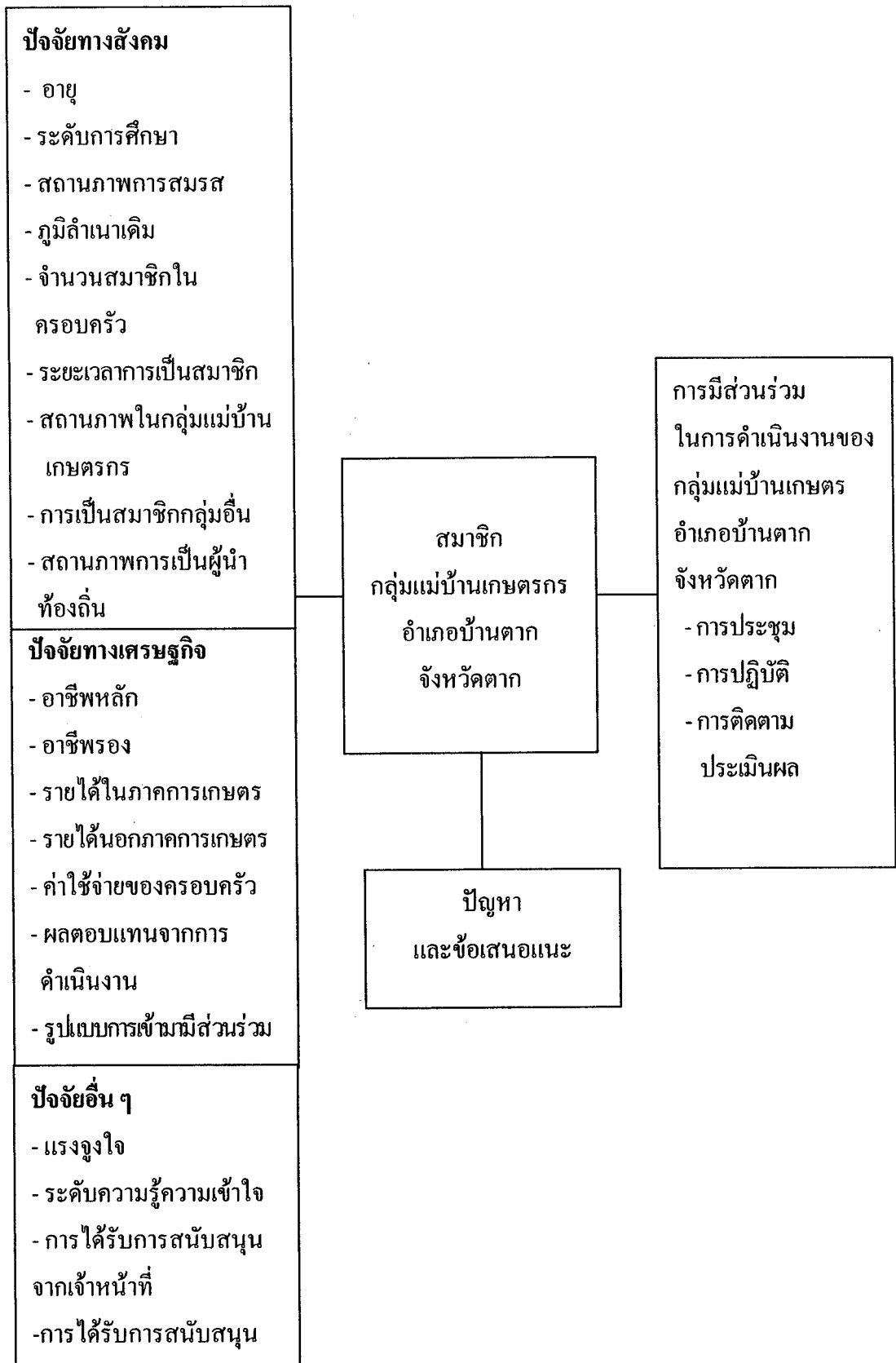
2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

2.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอ บ้านตาก จังหวัดตาก

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง สตรีในภาคเกษตร ที่มีความสนใจและตั้งใจรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อร่วมคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพเกษตร โดยยึดมั่นอุทิศตนช่วยเหลือกลุ่มและเพื่อนสมาชิกด้วยความเสียสละ เพื่อครอบครัวและสังคมเกษตรมีความมั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งพาตนเองได้

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง สตรีในภาคเกษตร ที่อยู่ในหมู่บ้าน ตำบล เดียวกัน สมัครเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ

สถานภาพภายในกลุ่ม หมายถึง สถานภาพของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ เป็นคณะกรรมการกลุ่ม คณะกรรมการระดับตำบล คณะกรรมการระดับอำเภอ คณะกรรมการระดับจังหวัด

การเป็นผู้นำท้องถิ่น หมายถึง คณะกรรมการหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.) คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาสูงสุดที่สมาชิกกลุ่มได้ศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือสถาบันอื่น ๆ ที่ทางราชการรับรอง

ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เกี่ยวกับการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมการดำเนินงาน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประชุม การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

รายได้ หมายถึง รายได้ของครอบครัวจากการประกอบอาชีพต่าง ๆ ทั้งหมดซึ่งเป็นตัวเงิน โดยไม่หักค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้นในรอบ 1 ปี

ระยะเวลาการเป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง จำนวนปีนับตั้งแต่ได้รับการคัดเลือกเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ค่าตอบแทนที่ได้รับจากกลุ่ม หมายถึง รายได้ที่กลุ่มแบ่งให้สมาชิก จากการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม หรือเงินปันผลจากหุ้น ในกรณีที่กลุ่มมีรายรับจากงานรวมหรืออื่น ๆ ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมในรอบ 1 ปี

การได้รับการบริการความรู้ หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเข้ารับการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีในกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 เพื่อเป็นแนวทางของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตากในการกำหนดแผนและวิธีการดำเนินงานในการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

5.2 เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และเป็นแนวทางแก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภออื่น ๆ ต่อไป

5.3 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดตากให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอ บ้านตาก จังหวัดตาก ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีและแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
3. การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎี และแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม (participation) ไว้หลากหลายต่างแง่มุมกัน อาจมีความหมายกว้างและแตกต่างกันไป แล้วแต่เป้าหมายหลักและลักษณะงานที่เกี่ยวข้อง บางครั้งขึ้นอยู่กับผู้ที่ให้ความหมายเองว่าจะมีการปรับใช้การมีส่วนร่วมไปสู่สาขาวิชาใด อย่างไรก็ตาม การอธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมที่จะกล่าวต่อไปนี้จะเน้นการมีส่วนร่วมทางด้านการส่งเสริมการเกษตร โดยจะอธิบายประเด็นการมีส่วนร่วมของแม่บ้านเกษตรกรในการพัฒนาท้องถิ่น หรือชุมชนที่อยู่อาศัย และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

อาร์น็พันท์ จันท์สว่าง (2522: 19) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะต้องมีมากพอจนเกิดการเริ่มโครงการเพื่อปฏิบัติ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมด ทำโดยกลุ่มหรือนามของกลุ่ม หรือกระทำผ่านองค์การ ทำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (2526:5) อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมในกิจกรรม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ การร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง และการที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความ

เป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้ว จำเป็นจะต้องยอมรับปรัชญาที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของกลุ่ม ถ้ามีโอกาสและการชี้แนะที่ถูกต้อง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527: 183-185) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น รวมทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้อีกหนึ่งหนึ่งในรูปของสมการว่า

การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ

Participation = cooperation + coordination + responsibility

โดยให้ความหมายของความร่วมมือร่วมใจว่า หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่จะมาทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

การประสานงาน หมายถึง ห่วงเวลา ลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพในการกระทำกิจกรรมหรือการงาน

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความรู้สึกผูกพันในการกระทำและในการทำให้เกิดความเชื่อถือไว้วางใจ

แก้ว มิมะเริง (2540 :10 อ้างถึงใน เกษม ไตรพิจารณ์ 2545:10) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนในชนบทได้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาและกิจกรรมของชุมชน เช่น การมีส่วนร่วมในการคิดเสนอแนะ แก้ไขปัญหาการดำเนินงานตามกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผน หรือเสนอความคิดเกี่ยวกับ โครงการพัฒนา และร่วมปฏิบัติ โดยร่วมบริจาคเงินวัสดุสิ่งของ การสละแรงงานเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน และการร่วมติดตามผลการพัฒนาบำรุงรักษาสาธารณประโยชน์ในเขตหมู่บ้าน

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2547: 281) สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมจากแนวคิดของนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน แล้วนำมาสรุปประเด็นสำคัญของแต่ละความหมายได้ว่า คำว่าการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตรที่เน้นถึงการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ทางการส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ เกษตรกร แม่บ้านเกษตรกร ชาวชนเกษตร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องนั้น มีประเด็นสำคัญที่เหมือนกันและแตกต่างกันอยู่หลายประการ ดังนี้

1) เป็นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ ให้กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในงานส่งเสริมการเกษตรมีโอกาสในการร่วมคิด ตัดสินใจ เลือกแนวทางในการพัฒนา ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดการสร้างพลังอำนาจ ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้

2) เป็นการที่กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในงานส่งเสริมการเกษตรได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการทำกิจกรรม ในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนา ตลอดจนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและรับผิดชอบในส่วนของตนที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา

3) เป็นการทำให้เกิดความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกันในด้านต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในงานส่งเสริมการเกษตร โดยทำให้กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ทุกคน มีส่วนในการคิดค้นปัญหาของตนเองและชุมชน หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นในฐานะที่เท่าเทียมกัน ตลอดจนมีความเสมอภาคในการร่วมรับผลประโยชน์และร่วมรับผิดชอบกับผลที่เกิดขึ้น

4) เป็นการที่กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในงานส่งเสริมการเกษตรได้มีโอกาสพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการคิดริเริ่ม การจัดการ การควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในชุมชน ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

5) เป็นการที่กลุ่มบุคคลเป้าหมายในงานส่งเสริมการเกษตรจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ต่าง ๆ และรับสภาพถึงผลเสียที่เกิดขึ้น โดยถือว่าบุคคลเป้าหมายนั้นเป็นผู้มีส่วนได้เสียในการดำเนินการพัฒนาด้วยความรู้สึกผูกพันถึงความเป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วน

สรุป การมีส่วนร่วมที่เกี่ยวกับการวิจัยในเรื่องนี้ได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กลุ่มของประชาชนเป้าหมายได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมรับผิดชอบในส่วนได้และผลเสียที่จะเกิดขึ้น และร่วมติดตามประเมินผล ในการทำกิจกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนาด้วยความสมัครใจ และเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่จะต้องการแก้ไขปัญหานั้นที่ตนประสบอยู่ในชุมชน และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย โดยปราศจากข้อกำหนดที่มาจากบุคคลภายนอก

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1.2.1 การจำแนกประเภทการมีส่วนร่วม

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540: 28-29) สรุปว่าการมีส่วนร่วมอาจพิจารณาในมิติที่ต่างกัน กล่าวคือ

1) การจำแนกประเภทของการมีส่วนร่วม โดยพิจารณาถึงระดับการอาสาสมัครเข้ามามีส่วนร่วม เป็นการจำแนกที่อยู่บนพื้นฐานของความเต็มใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งจำแนกเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจ ไม่มีการบังคับ และการเข้ามามีส่วนร่วมโดยการถูกบังคับให้เข้าร่วม

2) การจำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมตามวิธีการที่เข้าไปเกี่ยวข้อง
จำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ การมีส่วนร่วมโดยตรง เช่น การเข้าร่วมประชุม ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสละแรงกาย ร่วมสละเวลา ร่วมสละทรัพยากรวัสดุ สนับสนุนแรงงาน ออกเสียงลงคะแนน และการมีส่วนร่วมโดยอ้อม มี 2 ประเภท คือ การมีส่วนร่วมโดยผ่านกลุ่ม และการมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทน

3) การจำแนกประเภทของการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการวางแผนการพัฒนา การจำแนกการมีส่วนร่วมลักษณะนี้จะสัมพันธ์กับขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนพัฒนา ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527:6-7) และ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527:214) กล่าวถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท ประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนปฏิบัติงาน การวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การวางแผนปฏิบัติงาน การยอมรับแผน การปฏิบัติตามแผน และการประเมินผล

4) การจำแนกประเภทการมีส่วนร่วมตามความเข้มข้นและความถี่ของกิจกรรม จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ การมีส่วนร่วมที่มีความถี่ของกิจกรรมสม่ำเสมอ เช่น การประชุมและการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นปกติวิสัย และการมีส่วนร่วมที่มีกิจกรรมไม่สม่ำเสมอไม่เกิดขึ้นบ่อย มีการจัดประชุมนาน ๆ ครั้ง

สมศักดิ์ สุขวงศ์ (2532:102-115) จำแนกการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนของกระบวนการวางแผนไว้ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

1.2.2 พฤติกรรมของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นการแสดงพฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็น หรือกลุ่มของพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ และที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ซึ่งได้แบ่งพฤติกรรมการมีส่วนร่วมไว้ 6 ประเด็น ดังนี้ (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ 2547:297)

- 1) การรวมกลุ่มและเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม
- 2) การเข้าร่วมให้ความคิดเห็นต่อกลุ่ม
- 3) การเข้าไปร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ขององค์การ เช่น อำนวยการประชุม นำคนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกให้เข้าร่วม นำการสนทนา ช่วยรณรงค์
- 4) ทำในสิ่งที่สามารถทำได้ เช่น ให้เงินทุน สนับสนุนแรงงาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ช่วยออกความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ
- 5) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ โดยออกความเห็นหรือออกเสียงในเรื่องต่าง ๆ เช่น ช่วยกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่ม กำหนดแนวทางการดำเนินการ

เพื่อไปถึงเป้าหมาย จัดการทรัพยากรที่ขาดแคลน เลือกสรรบุคคลที่เป็นตัวแทนกลุ่มในการดำเนินกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่ม และประเมินประสิทธิภาพการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ

6) มีส่วนได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานกลุ่ม

1.2.2 เหตุผลการมีส่วนร่วม

1) การชี้แจงเหตุผลของการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

(Boyle,1987:94-96 อ้างใน สุรพล จันทราปิตย์ 2544:193)

(1) การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้ผู้จัดวางโครงการ ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปัญหา ความจำเป็น ศักยภาพ และโอกาสของประชาชนได้ดีกว่า ทั้งยังหลีกเลี่ยงความเข้าใจผิดและความเห็นที่ไม่ถูกต้องที่เกิดขึ้นด้วย

(2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ ทำให้การตัดสินใจตอบสนองต่อความจำเป็นและโอกาสได้อย่างแม่นยำตรงยิ่งขึ้น

(3) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิธทางการระดมควบคุมทรัพยากร

(4) การมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมที่ขึ้นจนถึงการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความสามารถพึ่งตนเองของบุคคลและชุมชน จึงเป็นการสร้างเสริมพลังอำนาจของประชาชนอย่างถูกกฎหมาย

(5) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเร่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงและลดการต่อต้านโครงการ

(6) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดวางโครงการเป็นประสบการณ์การเรียนรู้หนึ่ง กลุ่มเป้าหมายควรได้รับรู้เรื่องราว และมีการเตรียมตัวที่ดีเพื่อสามารถใช้ภาวะผู้นำและกระบวนการกลุ่ม ในการนำการเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลกระทบต่อพวกเขาได้

2) การอธิบายเหตุผลการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ได้แก่ (สุรพล จันทราปิตย์ 2544:193)

(1) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรช่วยให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่สำคัญในการวางโครงการส่งเสริมให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งครอบคลุมถึงเป้าหมาย สถานการณ์ ความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับเทคโนโลยีและงานส่งเสริม รวมทั้ง โครงสร้างทางสังคมของเกษตรกรในชุมชนนั้น

(2) เกษตรกรจะมีแรงจูงใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริม ถ้าพวกเขามีส่วนร่วมรับผิดชอบโครงการนั้นด้วย

(3) เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าในสังคมประชาธิปไตย ประชาชนที่เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิเข้าร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับเป้าหมายที่พวกเขาคาดหวังให้บรรลุผล

(4) ปัญหาต่างๆ ในการพัฒนาการเกษตร อาทิ การควบคุมการชะล้างพังทลายของดิน ความสัมฤทธิ์ผลกระทบของการทำฟาร์มแบบยั่งยืน และการจัดองค์การเพื่อบำบัดการค้าด้านการเกษตร ไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงไปได้ด้วยการตัดสินใจของแต่ละบุคคลอีกต่อไป แต่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายเพื่อร่วมตัดสินใจอย่างดีที่สุด

1.2.3 วิธีการสร้างการเข้ามามีส่วนร่วม

การสร้างการเข้ามามีส่วนร่วมมีส่วนประกอบสำคัญ 3 ส่วน ที่มีผลกระทบต่อกัน ได้แก่ แนวทางและการเข้ามามีส่วนร่วม สภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ร่วมกัน และบริบทและการสนับสนุนของสถาบัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) แนวทางและการเข้ามามีส่วนร่วม จะส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพิ่มขีดความสามารถขององค์กรท้องถิ่น ยอมรับในความหลากหลายและซับซ้อนของกลุ่มสังคมในท้องถิ่น กระตุ้นการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการคิดริเริ่ม และร่วมตัดสินใจในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการพัฒนา ที่พวกเขาเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์และได้รับผลกระทบ

2) สภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นสภาพของการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเปิดใจกว้างรับรู้ การมีเจตคติที่พร้อมแลกเปลี่ยน แบ่งปันและร่วมกันทำแบบหุ้นส่วน มีความสนใจและความผูกพันซึ่งกันและกัน จึงนำไปสู่การร่วมมือสนับสนุนในการคิดและทำกิจกรรมต่างๆ ที่มีความเห็นชอบร่วมกัน

3) บริบทและการสนับสนุนของสถาบัน (institutional support and context) ซึ่งหมายถึง สภาพของสถาบันหรือองค์กร ที่มีโครงสร้างและการบริหารจัดการแตกต่างกันไป หากสถาบันมีโครงสร้างที่กระจายอำนาจ และมีการบริหารจัดการที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ใช้แนวทางและวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกส่วนและทุกระดับของสถาบัน รวมทั้งให้มีการเชื่อมประสานทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างสถาบันแล้ว ก็จะมีผลคล่องตัวในการสนับสนุนการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน มากกว่าสถาบันที่ยังใช้โครงสร้างและการบริหารที่ไม่กระจายอำนาจ และใช้วิธีสั่งการจากเจ้าหน้าที่ระดับสูงลงสู่ระดับล่าง

4) การใช้แนวทางและวิธีการเข้ามามีส่วนร่วมในท้องถิ่นเพียงอย่างเดียวจะไม่บังเกิดผลเลย หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบัน และบุคคลไม่มีการเรียนรู้ที่เป็นไปดังข้อ 2)

5) แม้สภาพแวดล้อมของการเรียนรู้จะสร้างสรรค์ และทุกคนต่างมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แต่ถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนจากสถาบัน และ

ไม่มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ใช้แนวทางและวิธีการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานจริงในท้องถิ่นแล้ว การเรียนรู้ก็จะอยู่ในสภาพเกือบใช้ไม่ได้

1.2.5 สเกลวัดการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิจัยทางสังคมศาสตร์พยายามสร้างเครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน โดยการพัฒนาและดัดแปลงจากผลงานของนักวิจัย ด้วยการนำองค์ประกอบต่าง ๆ ที่แตกต่างกันมาสร้างสเกลวัดการมีส่วนร่วม Kasperson และ Breitbart (1974:3-4 อ้างถึงใน พิฑูร สาตราภัย 2539:15) เสนอการวัดระดับของการมีส่วนร่วม ซึ่งพอสรุปได้ 3 ประการ คือ

1) การกระทำโดยแต่ละบุคคล มิใช่เป็นการกระทำ โดยกลุ่ม ซึ่งอาจทำให้การวิเคราะห์หรือได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง เพราะการแสดงออกของแต่ละบุคคลในกระบวนการมีส่วนร่วม นั้นจะเห็นได้ถึงค่านิยม การรับรู้ และพฤติกรรมของแต่ละบุคคล กล่าวคือ กริยาที่ถือว่า เป็นการมีส่วนร่วมก็คือ กริยาที่มีการแสดงต่อผลของการกระทำนั้น โดยตรงแต่ละบุคคล

2) ความถี่ของการกระทำ ซึ่งแสดงออกโดยการร่วมกระทำที่บ่อยครั้ง ระยะเวลาของกิจกรรมที่ยาวนานหรือมีความผูกพัน และมีแรงจูงใจกระทำ

3) คุณภาพของการเข้าร่วม ซึ่งดูจากผลและผลกระทบของการกระทำในเบื้องต้น เช่น ความรับผิดชอบ การตัดสินใจ การเปิดกว้างยอมรับความสามารถ และความคิดเห็นมี การกระทำการประเมินผล

1.3 ทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับศาสตร์หลากหลายแขนง เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2547: 299-302) ได้กล่าวสรุปทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมทฤษฎีการกระทำทางสังคม (Theory of social action) กล่าวพอสังเขปได้ดังนี้

Hay (1951 : 127) กล่าวว่าไว้ว่าการมีส่วนร่วมทางสังคมของบุคคลนั้น ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางอาชีพและที่อยู่อาศัย โดยบุคคลผู้มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนน้อยกว่าบุคคลผู้มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจสูง

Parson (1951 :279) สร้างทฤษฎีทางสังคมโดยอธิบายการกระทำของมนุษย์ว่าการกระทำใด ๆ ของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ระบบสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ วัฒนธรรมในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับความคิดหรือความเชื่อ ความสนใจและระบบค่านิยมของบุคคล

Reeder (1971) รวบรวมกลุ่มของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงานของมนุษย์ทั่วไปเป็นทฤษฎี ซึ่งอธิบายว่า การกระทำทางสังคมประกอบด้วยกลุ่มปัจจัยหลายประการ มิได้จำกัดเพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง ในขณะเดียวกัน Reederชี้ให้เห็นเหตุผลในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่เรียกว่า ความเชื่อหรือความไม่เชื่อ โดยกล่าวว่า การกระทำของมนุษย์ในเรื่องใดก็ตามขึ้นอยู่กับเป้าหมาย ความเชื่อที่สืบทอดกันมา ค่านิยม มาตรฐานนิสัย และขนบธรรมเนียมประเพณี ความคาดหวัง ความผูกพัน แรงเสริม โอกาส ความสามารถ และการสนับสนุน

1.4 แรงจูงใจ เมื่อบุคคลใดมีแรงจูงใจเกิดขึ้น โดยเฉพาะแรงจูงใจภายใน จะสามารถใช้เป็นแรงผลักดันให้ตนเอง ทำงานด้วยความเต็มใจ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของแรงจูงใจไว้หลายคำ ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจของแม่บ้านเกษตรกร ในการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนี้ มีแรงจูงใจ 4 ชนิดด้วยกัน คือ

1.4.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ประพันธ์ สุทรวาส (2522: 96) กล่าวถึง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึง แรงจูงใจที่กระตุ้นให้คนเราพยายามทะเยอทะยานที่จะทำสิ่งต่าง ๆ จะพยายามสู้อย่างมากและมักจะสามารถทนต่อการเปลี่ยนแปลง ถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้นมีประสิทธิภาพ มีประโยชน์และทำให้เกิดความสำเร็จได้

1.4.2 แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ พรรณี ชูทัย (2522: 230) ให้คำจำกัดความของคำว่า แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ หมายถึง ความต้องการให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น เป็นที่รักใคร่ชอบพอกับเพื่อนฝูงได้รับความนิยมนในกลุ่ม และผู้ที่ได้มาซึ่งแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์คือ การที่เป็นคนเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีใจกว้างขวาง โอบอ้อมอารี พฤติกรรมที่มีลักษณะเด่น คือ ความพยายามหลีกเลี่ยงจากการโต้แย้งอันจะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่พึงพอใจ และมักมีพฤติกรรมคล้ายตาม บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์สูง ชอบทำงานเป็นกลุ่ม เป็นทีม เข้าใจและเห็นใจกันในหมู่คณะ ไม่ทอดทิ้งเพื่อนเพื่อเอาตัวรอด มีความสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ พฤติกรรมทุกอย่างจะต้องอยู่บนพื้นฐานแห่งมิตรภาพและไมตรี

1.4.3 แรงจูงใจใฝ่ผลประโยชน์ทางวัตถุ พิสิทธิ์ สารวิจิตร(2523: 46) ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่เป็นความต้องการประโยชน์ตอบแทนอย่างน้อย 2 ประการ คือ ผลตอบแทนที่เป็นรายได้หรือเงินค่าจ้าง เพื่อจะได้ช่วยให้บุคคลมีสิ่งตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชีวิต และอีกประการหนึ่ง คือ ผลตอบแทนที่เป็นความพอใจ เช่น การยอมรับนับถือ โอกาสที่จะก้าวหน้า การมีส่วนร่วมในวงงาน ความมั่นคง

1.4.4 แรงจูงใจใฝ่ชื่อเสียง ไวรซ์ เจียมบรรจง (2522: 18) กล่าวถึงความต้องการทางสังคมและระบุว่ามนุษย์มีความต้องการให้คนอื่นเห็นความสำคัญของตนเอง ต้องการเกียรติยศ

ชื่อเสียงและความภาคภูมิใจในตนเอง การมีชื่อเสียงได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้พื้นฐานทางการศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาตนเอง มองการณ์ไกล

1.5 ทฤษฎีแรงจูงใจ สวานา พรพัฒน์กุล(2522:119) กล่าวถึงทฤษฎีแรงจูงใจ ของ Maslow ซึ่งกล่าวถึงลำดับขั้นความต้องการของบุคคล โดยเริ่มจากความต้องการขั้นต่ำสุดไปจนถึงกระทั่งถึงความต้องการขั้นสูงสุด รวมทั้งหมด 5 ขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้

1) ความต้องการทางด้านร่างกาย ได้แก่ ความต้องการที่จะลดความกระหายหิว ต้องการพักผ่อนหลับนอน ต้องการทางเพศ

2) ความต้องการทางด้านความปลอดภัย ได้แก่ ความต้องการความอบอุ่น ความมั่นคง ต้องการความคุ้มครอง ต้องการหนีห่างจากอันตราย ต้องการทราบสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3) ความต้องการทางสังคม ความรัก ความพอใจ ได้แก่ ความต้องการเพื่อน ต้องการผู้ร่วมงาน ต้องการคู่รักหรือครอบครัว ผู้ที่ไม่ได้รับการสนองความต้องการนี้อาจแสดงพฤติกรรมแปลก ๆ โดยที่ใจมิได้ประสงค์ที่จะกระทำเช่นนี้ แต่ทำเพื่อเรียกร้องความรักและความสนใจจากผู้อื่น

4) ความต้องการด้านชื่อเสียง การยกย่อง ได้แก่ ความต้องการความเคารพนับถือ ต้องการความเชื่อมั่นที่จะกระทำสิ่งที่ดีร่วมกับผู้อื่น ต้องการให้ผู้อื่นชมเชยและยินดีในการกระทำของตน ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับว่าตนมีคุณค่า ต้องการความสำเร็จ อิสรภาพ เสรีภาพ การถูกขัดขวางไม่ให้ได้รับการสนองตอบความต้องการชนิดนี้จะมีผลให้เกิดความรู้สึกว่าขาดผู้ช่วยเหลือ คำจูน

5) ความต้องการความสมหวังของชีวิต ได้แก่ ความต้องการที่จะเข้าใจและรู้จักตนเองอย่างถ่องแท้ ต้องการที่จะคิดหรือกระทำในสิ่งที่เป็นจริง ให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของตนเอง ความต้องการตระหนักในตน จนมีผลให้บุคคลต้องการจะพัฒนาให้เจริญถึงขีดสุด ต้องการที่จะใช้ความสามารถที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์และเหมาะสมแก่ส่วนรวมอย่างแท้จริง

สรุป แรงจูงใจเป็นแรงกระตุ้นจากภายในและภายนอกที่ผลักดันทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือใช้ความพยายามในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่ปรารถนา แรงจูงใจจึงเป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และแรงจูงใจทำให้สมาชิกแม่บ้านเกษตรกรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้เช่นกัน ชอบทำงานเป็นกลุ่ม มีความรับผิดชอบสูง ชอบเป็นผู้นำ ความมีชื่อเสียง ได้รับการยกย่องจากสมาชิกในกลุ่ม และความต้องการยกระดับสถานภาพของตนเองทางสังคม

2. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2546 ข : 1-12) กล่าวเกี่ยวกับความเป็นมา หลักการ วัตถุประสงค์ และการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ดังนี้

2.1 ความเป็นมา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรถือเป็นหนึ่งในองค์กรเกษตรกร ภายใต้การดูแลส่งเสริมสนับสนุนของกรมส่งเสริมการเกษตรตั้งแต่ปี 2518 เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไปจนถึงวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของครอบครัว มีผลงานค่อนข้างเด่นที่มีความยั่งยืนมาโดยตลอด กรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบายและเจตนารมณ์ที่แน่วแน่ในการส่งเสริมบทบาทแม่บ้านเกษตรกรตามภารกิจที่ทำอยู่ โดยสนับสนุนการรวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อรับวิชาการความรู้ด้านการเกษตรและเคหกิจเกษตรนำไปปฏิบัติในครอบครัว และพัฒนาตนเองให้มีความมั่นคงในอาชีพ มีรายได้ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

2.2 หลักการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

- 2.2.1 เป็นองค์กรของเกษตรกรเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 2.2.2 เป็นแหล่งความรู้เพื่อพัฒนาสมาชิกให้สามารถพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันเอง
- 2.2.3 ดำเนินการในรูปของคณะกรรมการ เน้นการทำงานเป็นทีม
- 2.2.4 มีการกำหนดระเบียบกติกาในการดำเนินงานตามระบอบประชาธิปไตยโดยสมาชิกเพื่อสมาชิก
- 2.2.5 สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหา และร่วมรับผลประโยชน์

2.3 วัตถุประสงค์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

- 2.3.1 เป็นแหล่งและถ่ายทอดวิชาความรู้ด้านการเกษตรและเคหกิจเกษตรให้แก่สมาชิก
- 2.3.2 ดำเนินกิจกรรมเชิงเศรษฐกิจพอเพียง ไปจนถึงวิสาหกิจชุมชน
- 2.3.3 ช่วยเหลือสมาชิกให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม
- 2.3.4 เสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพให้สมาชิกมีรายได้ และปรับปรุงความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น

2.4 การดำเนินการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

- 2.4.1 ปรีกษาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเพื่อขอรับความรู้แนวทางการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- 2.4.2 หาโอกาสพูดคุยกันเองถึงปัญหาและความสนใจที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอยู่
- 2.4.3 ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจ และแรงจูงใจให้เข้าร่วมกลุ่มโดยสมัครใจ
- 2.4.4 นัดประชุมผู้ที่มีปัญหาและความสนใจร่วมกัน เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ โดยทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมดำเนินการ
- 2.4.5 ร่วมคัดเลือกผู้นำกลุ่ม 1 - 3 คน ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในการแก้ไขปัญห และติดต่อประสานงานระหว่างกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้วยกัน และกับหน่วยงานราชการ และเอกชน
- 2.4.6 ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการทำงานกลุ่ม และระดมทรัพยากรที่มีอยู่นำมาใช้ประโยชน์
- 2.4.7 ผู้นำกลุ่มแจกใบสมัคร แนะนำการกรอกใบสมัคร กำหนดส่งคืนพร้อมนัดวันประชุมเพื่อการจัดตั้งกลุ่มต่อไป

2.5 โครงสร้างของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2.5.1 โครงสร้างของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วย 5 ตำแหน่งคือ ประธานกรรมการ รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และประชาสัมพันธ์ มีบทบาทหน้าที่ในการกระจายข่าวสารไปสู่สมาชิก เป็นแกนนำกำหนดแผนงานโครงการของกลุ่มในการพัฒนาและแก้ไขปัญหของสมาชิก เป็นผู้แทนของกลุ่มในการนำเสนอปัญหาความต้องการของสมาชิก ประสานงานกับภาคราชการและเอกชน สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนและเพิ่มเงินทุนเพื่อพัฒนา กิจกรรมของกลุ่ม ตลอดจนส่งเสริมด้านการตลาด เสริมสร้างความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกด้วยกันกับหน่วยงานราชการและบุคคลภายนอก ดำเนินงานให้มีข้อตกลงของกลุ่ม และส่งเสริมให้สมาชิกปฏิบัติตาม และให้เป็นไปตามนโยบายของราชการ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีบทบาทให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ที่ปรีกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีบทบาทให้คำปรึกษาแนะนำแก่คณะกรรมการกลุ่มและช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมของสมาชิก

2.5.2 โครงสร้างสภากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบล

คณะกรรมการสภากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบล ประกอบด้วยประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทุกกลุ่มในตำบล จำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน ไม่เกิน 25 คน ประกอบด้วยตำแหน่งประธานกลุ่ม 1 คน รองประธาน 2 คน เลขานุการ 1 คน กรรมการสภา มีวาระอยู่ใน

ตำแหน่งคราวละ 2 ปี ที่ปรึกษาสภากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบล ได้แก่ คณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล และ ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

- 1) คณะกรรมการสภากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบล ประกอบด้วยประธาน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทุกกลุ่ม
- 2) สภากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบล เป็นศูนย์รวมสตรีเกษตรกรระดับตำบล ทำหน้าที่ประสานกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และเชื่อมโยง เครือข่ายกลุ่มและองค์กรท้องถิ่น
- 3) ได้รับความรู้และวิชาการ ดำเนินกิจกรรมในเชิงเศรษฐกิจ ได้แก่ การแปรรูป สินค้าเกษตรระดับพื้นฐาน และเพื่อการแข่งขัน ในเชิงสังคม ได้แก่ การปรับปรุงความเป็นอยู่ของ ครอบครัวและความเข้มแข็งของกลุ่ม ในเชิงพัฒนาผู้นำ ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่ม และการระดม ทรัพยากร

2.6 บทบาทของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2.6.1 ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ช่วยเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ช่วยผลักดันนโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ พัฒนาสินค้าเกษตรจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นตัวจักรสำคัญในการระดมทุน และบริหารจัดการกองทุนท้องถิ่น

2.6.2 ด้านสังคม มีส่วนร่วมในการสร้างความมั่นคงด้านอาหารของท้องถิ่น สร้าง ความเข้มแข็งให้ชุมชน โดยใช้กลไกศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และสภากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นแกนนำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และเพิ่มประสิทธิภาพการเป็นผู้นำและการบริหารจัดการกลุ่มแก่ผู้นำกลุ่มและสมาชิก

2.6.3 ด้านวิชาการ เป็นแกนนำในการรับและถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร และเคหกิจเกษตรแก่สมาชิกครอบครัวและชุมชน นำการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีการแปรรูป ผลผลิตเกษตรและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพปลอดภัยต่อผู้บริโภค

2.7 เป้าหมายการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2.7.1 เกิดการพัฒนาเชิงคุณภาพ ได้แก่ กลุ่มสามารถบริหารตนเองได้อย่างดี สร้างและพัฒนาผู้นำและวิทยากรท้องถิ่น พัฒนาครัวเรือนและการบริหารบ้าน พัฒนารากฐาน ระบอบประชาธิปไตย

2.7.2 เกิดการพัฒนาอาชีพภายในชุมชน ได้แก่ สร้างงานในชุมชนและป้องกันการ ย้ายถิ่นฐาน พัฒนารายได้ภาคเกษตรให้สม่ำเสมอและเพิ่มขึ้น พัฒนาการประกอบอาชีพการเกษตรสู่ ธุรกิจและวิสาหกิจชุมชน

2.7.3 **เกิดการพัฒนากิจการบริหารเงินทุนชุมชนโดยชุมชน** ได้แก่ มีการออมและระดมทุนภายในชุมชนอย่างเป็นระบบ พัฒนากองทุนชุมชนให้เชื่อมโยงกับสถาบันการเงิน เกิดการคืนกำไรสู่ชุมชน และนำไปสู่การจัดการทรัพยากรอื่น ๆ อย่างมีคุณค่ามากขึ้น

2.7.4 **เกิดการพัฒนาลิขิตแวดล้อม** ได้แก่ รักษาและจัดการทรัพยากรในชุมชนอย่างเป็นระบบ พัฒนาลิขิตแวดล้อมที่สัมพันธ์กับความเป็นอยู่ ลดมลพิษในชุมชนและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและพลังงานต่าง ๆ อย่างสมดุล

2.7.5 **เกิดการพัฒนามาตรฐานชุมชนที่ดี** ได้แก่ ให้สุขภาพดีถ้วนหน้า รักษาสุขภาพชุมชน บำบัดตนให้พ้นโรคภัย และระมัดระวังภัยในการรักษา

2.8 ประโยชน์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2.8.1 ช่วยให้แม่บ้านเกษตรกรเรียนรู้จากกันและกัน และได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ในการจัดงานบ้านและงานอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

2.8.2 ช่วยการตัดสินใจของแม่บ้านเกษตรกร สามารถวางแผนงานกิจกรรมได้ผลดีกว่าเดิม

2.8.3 ช่วยให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้พัฒนาเต็มศักยภาพ สามารถเข้าถึงบริการของรัฐและเข้าร่วมงานพัฒนาอย่างเสมอภาค

2.8.4 ช่วยเหลือกันในการแก้ไขปัญหาและปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกโดยอาศัยพลังกลุ่ม

2.8.5 ได้รับความเชื่อถือจากองค์กรอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนในฐานะองค์กรตัวแทนของแม่บ้านเกษตรกร

2.9 แนวทางการดำเนินงาน

2.9.1 จัดการประชุมกลุ่มเป็นประจำ เพื่อทราบปัญหาความต้องการของสมาชิก และสร้างความร่วมมือในการทำงาน

2.9.2 ให้มีแผนงานประจำปีและเป้าหมายของกลุ่มที่ชัดเจนโดยมติของสมาชิก

2.9.3 ได้รับความรู้วิชาการจากเจ้าหน้าที่ และขอคำแนะนำในการกำหนดโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกและสภาพท้องถิ่น

2.9.4 สนับสนุนการเรียนรู้ของสมาชิกและการมีส่วนร่วมทำงานกลุ่มในกิจกรรมต่าง ๆ

2.9.5 ให้มีกิจกรรมหลักที่สร้างรายได้แก่กลุ่ม และให้การสนับสนุนกิจกรรมตามความถนัดของสมาชิก

2.9.6 ให้มีกองทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

2.9.7 ให้มีทะเบียนสมาชิกและระเบียบข้อตกลงของกลุ่มที่สมาชิกทุกคนรับทราบ และถือปฏิบัติได้

2.9.8 ประสานและร่วมมือกับกลุ่มองค์กรอื่น ๆ เพื่อทราบความเป็นไปได้ของ โครงการต่าง ๆ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้เกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน

2.9.9 ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานและประเมินผลเพื่อการปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น

2.9.10 ประชาสัมพันธ์ผลงานและการดำเนินงานกลุ่มให้แพร่หลาย

สรุปจากแนวทางการดำเนินงานนี้ ผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรอบแนวคิดในเรื่องการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร รวม 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการประชุม
- 2) ด้านการปฏิบัติ
- 3) ด้านการติดตามประเมินผล

2.10 กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมหรือโครงการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.10.1 **โครงการรวมกลุ่ม** คือ โครงการหรือกิจกรรมที่สมาชิกทั้งกลุ่มร่วมกันทำ เป็นหัวใจการดำเนินงานของกลุ่มที่จะให้สมาชิกมีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน และแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2.10.2 **โครงการส่วนบุคคลหรือกิจกรรมย่อย** คือ กิจกรรมที่กลุ่มให้การสนับสนุนตามความถนัดของสมาชิกแต่ละคนหรือกลุ่มย่อย เพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีความรู้ความชำนาญในวิชาเฉพาะอย่างจริงจัง มีความคิดริเริ่ม รู้คุณค่าของการใช้เวลา แรงงาน และทรัพยากร ที่มีให้เกิดประโยชน์ในการหารายได้เพิ่ม

2.11 **แนวทางพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร**

กรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบายและเจตนารมณ์ที่แน่วแน่ในการส่งเสริมบทบาทของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในด้านการผลิตและการพัฒนาครอบครัว ดังนี้

2.11.1 ส่งเสริมให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในงานการเกษตรทุกสาขาในฐานะผู้ประกอบการเกษตร เช่นเดียวกับเกษตรกรชาย โดยการสนับสนุนการรวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อรับวิชาการความรู้ด้านการเกษตรและเคหกิจเกษตรนำไปปฏิบัติในครอบครัว และพัฒนาตนเอง ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสามารถพึ่งตนเองได้ เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยแบ่งการพัฒนาครอบครัวออกเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 เพื่อการบริโภคในครัวเรือน

ระดับที่ 2 เพื่อสร้างรายได้เสริม

ระดับที่ 3 เพื่อไปสู่ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการโดยสร้างมูลค่าเพิ่ม ด้วยการแปรรูปผลผลิต พัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

2.11.2 เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการทำงานเป็นเครือข่ายระดับตำบล ให้ครอบคลุมทุกตำบล โดยจัดตั้งเป็นสภากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบล เพื่อให้เกิดการรวมพลังในการทำงานที่เกิดประโยชน์กับกลุ่มต่าง ๆ ในระดับตำบล

2.11.3 เน้นให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เป็นกลไกในการถ่ายทอดความรู้ข้อมูลข่าวสารการเกษตรและเชื่อมโยงปัญหาความต้องการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.11.4 ส่งเสริมการผลิตและแปรรูปอาหารปลอดภัย ตามมาตรฐานองค์การอาหารและยา (อย.) มาตรฐานการผลิตสินค้าชุมชน (มผช.) และสัญลักษณ์การรับรองสินค้าเกษตรและอาหาร หรือตัวคิว (Q) โดยเน้นความปลอดภัยของผู้บริโภคตั้งแต่การผลิตในระดับไร่นา การแปรรูป จนถึงผู้บริโภคเพื่อให้ได้สินค้าเกษตรและอาหารที่มีคุณภาพมาตรฐานและความปลอดภัย เท่าเทียบกับมาตรฐานสากล

2.11.5 ผลักดันนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์(OTOP)ของรัฐบาล โดยส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์จนได้รับเครื่องหมายรับรองคุณภาพจาก อย. มผช. และตัวคิว (Q) รวมถึงการได้รับการคัดสรรเป็นสินค้า OTOP

2.11.6 เสริมสร้างบทบาทผู้นำกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเข้าสู่การพัฒนาในระดับต่าง ๆ โดยให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมในการทำงาน การยอมรับเหตุผลซึ่งกันและกัน ส่งเสริมให้กล้าแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะอยู่เป็นประจำ ทำให้ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้นำในหลายระดับ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด(ส.อบจ.) และกรรมการในหลายคณะ

2.11.7 ยกย่องเกียรติคุณแก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยจัดให้มีการประกวดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีผลงานดีเด่นเป็นประจำทุกปี และเผยแพร่ผลงานเพื่อเป็นตัวอย่าง

2.11.8 ประสานกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศในการเสริมสร้างพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคคลในการเสริมสร้างศักยภาพ โดยการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้นำสตรีระหว่างประเทศ

3. การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

3.1 การส่งเสริมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เริ่มจัดตั้งขึ้นมาตั้งแต่ปี 2523 จนถึงปี 2549 มีจำนวนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้งหมด 55 กลุ่ม สมาชิก 1,070 คน ภายใต้การส่งเสริมของสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านตาก เป็นหน่วยงานหลักและหน่วยงานภาคีร่วมบูรณาการตามแนวนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รับความรู้ในหลายด้าน ดังนี้

3.1.1 ส่งเสริมการผลิตอาหารเพื่อบริโภค ได้แก่ การผลิตอาหารเพื่อโภชนาการ ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผลิตอาหารหลาย ๆ ชนิดที่มีคุณค่า ปราศจากสารพิษ เพียงพอแก่การบริโภคตลอดปี และเมื่อมีผลผลิตมาก สามารถนำไปแปรรูปหรือจำหน่ายเป็นรายได้แก่ครอบครัวสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และการถนอมและแปรรูปอาหารเพื่อบริโภค ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มนำผลผลิตที่ได้จากไร่นา เหลือขาย และที่มีอยู่ในธรรมชาติมาแปรรูปด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ ให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ ที่มีรสชาติแปลกใหม่ไปจากเดิม

3.1.2 ส่งเสริมและพัฒนาการบริโภค ได้แก่ ข้อปฏิบัติในการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพที่ดีส่งเสริมให้บริโภคอาหารครบ 5 หมู่ คุณค่าทางโภชนาการของอาหารไทย การกินอาหารไทยห่างไกลโรค ความต้องการอาหารของบุคคลในวัยต่าง ๆ สัดส่วนอาหารที่ควรบริโภคประจำวัน อาหารปลอดภัย ชีวิตปลอดภัย และการประเมินสุขภาพตนเอง

3.1.3 ส่งเสริมการจัดบ้านเรือนและสิ่งแวดล้อม การจัดการที่มีต่อครอบครัว การควบคุมและกำจัดสัตว์ และแมลงพาหะนำโรค การจัดการสิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และการออมเงิน การจัดทำบัญชีครัวเรือน รายรับ – รายจ่ายครอบครัว ของสมาชิกแม่บ้านเกษตรกร

3.2 แนวทางการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดตาก ปี 2549 ตามนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร มีดังนี้

3.2.1 พัฒนาสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมเพิ่มโอกาสและความสามารถในการประกอบอาชีพ

3.2.2 เพิ่มความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรและแปรรูปผลผลิตเกษตรและเพิ่มศักยภาพในการจัดการด้านการตลาด พัฒนาเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ การผลิตแบบครบวงจร

3.2.3 สร้างความเข้มแข็งตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น การผลิตในรูปแบบเกษตรยั่งยืน สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

3.2.3 จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เน้นบริหารจัดการ ทรัพยากรอย่างมีส่วนร่วม คุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพให้ยั่งยืน

3.3 โครงการส่งเสริมการเกษตรดำเนินการในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

อำเภอบ้านตาก จัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้แก่กลุ่มแม่บ้านให้มีการพัฒนาคุณภาพและการบริหารจัดการของกลุ่ม ร่วมกันดำเนินกิจกรรมพัฒนาอาชีพและพัฒนาครอบครัวเกษตรกรในพื้นที่ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การร่วมกันแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน จนนำไปสู่ครอบครัวมีสุข ชุมชนเข้มแข็ง มีอาชีพรายได้ที่มั่นคง กิจกรรมที่ดำเนินการภายใต้การบริหารงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่

3.3.1 โครงการแปรรูปผลผลิตเกษตรเพิ่มรายได้นอกภาคการเกษตร เริ่มดำเนินการในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในปี 2538-2549 ได้รับการสนับสนุนจำนวน 3 กลุ่ม

3.3.2 โครงการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร เริ่มดำเนินในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในปี 2543-2549 ได้รับการสนับสนุนจำนวน 2 กลุ่ม

3.3.3 สนับสนุนกองทุนวัสดุการเกษตรจากโครงการพัฒนาพิเศษตามข้อเสนอของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตาก ปี 2539-2542 โดยสนับสนุนเป็นปุ๋ยเคมี แล้วสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรยืมไปใช้ในการทำการเกษตร หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วส่งคืนกลุ่มในรูปแบบเงินสดตามกฎระเบียบของกลุ่มที่กำหนดไว้ อำเภอบ้านตากได้รับการสนับสนุนจำนวน 55 กลุ่ม และดำเนินการเป็นกองทุนหมุนเวียนเพื่อการผลิต มีเงินทุนหมุนเวียน 4,844,938 บาท ทุนเรือนหุ้น 1,413,250 บาท เงินออมเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษาหาราชา 1,119,765 บาท (สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านตาก : 2549)

3.3.4 โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เริ่มดำเนินในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในปี 2545, 2547-2548 ได้รับการสนับสนุนจำนวน 5 กลุ่ม

3.3.5 โครงการศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน เริ่มดำเนินการในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และเกษตรกรที่มีปัญหาเรื่องไม่มีที่ดินทำกินในปี 2549 ได้รับการสนับสนุนจำนวน 2 กลุ่ม

3.3.6 โครงการส่งเสริมเงินออมเฉลิมพระเกียรติ เริ่มดำเนินในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในปี 2545-2549 ดำเนินการในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจำนวน 28 กลุ่ม

3.3.7 โครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน กิจกรรมอบรมให้ความรู้ และฝึกปฏิบัติป้อนน้ำชีวภาพ การป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน และการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ปี2549 ดำเนินการในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจำนวน 14 กลุ่ม

3.3.8 โครงการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ส่งเสริมให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนปี 2549 รวมขึ้นทะเบียนแล้ว 32 กลุ่ม

3.3.9 โครงการส่งเสริมการเกษตรในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ให้รับการสนับสนุนเป็นวัสดุอุปกรณ์เครื่องจักรในการแปรรูปอาหาร จักรเย็บผ้าและเมล็ดพันธุ์พืช ภายใต้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

3.4 สภากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบล อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก มีจำนวน 7 สภา และมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

3.4.1 คณะกรรมการสภากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบล ร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ให้ความช่วยเหลือกลุ่มในการสำรวจปัญหา ความต้องการ และการจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3.4.2 รวบรวมปัญหาและความต้องการตามแผนงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร นำเสนอศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อพิจารณาให้การสนับสนุนด้านข้อมูลวิชาการและทรัพยากร รวมทั้งประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง

3.4.3 สนับสนุนการดำเนินงานกิจกรรมหลักและกิจกรรมย่อยของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในตำบล

1) กิจกรรมย่อย เป็นกิจกรรมตามความถนัดของสมาชิกกลุ่มและความพร้อมของแต่ละกลุ่ม ดำเนินการโดยกลุ่มกิจกรรมย่อย

2) กิจกรรมหลัก เป็นกิจกรรมที่เกิดจากปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ดำเนินการโดยสมาชิก เกิดผลเป็นรูปธรรม หรือเป็นกิจกรรมที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหลาย ๆ กลุ่มมาร่วมกันพัฒนา และมีแนวโน้มการขยายงานที่สร้างผลตอบแทนแก่สมาชิกได้เป็นที่พอใจทั้งเชิงเศรษฐกิจและสังคม

3.4.4 ติดตามผล ช่วยเหลือแก้ไขการดำเนินงานและประเมินผล เพื่อปรับแผนการดำเนินงานพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในปีต่อไป

3.4.5 จัดการประชุมใหญ่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรประจำปี เพื่อแถลงผลการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมพัฒนาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร รวมทั้งการเสนอข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะของสมาชิก

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก มีผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม ความรู้ความเข้าใจในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และการมีส่วนร่วมในการประชุมการคิดวิเคราะห์ วางแผนพัฒนากลุ่ม การปฏิบัติ การแก้ไขปัญหาและการติดตามประเมินการดำเนินงานของกลุ่ม การประสานงานการรับความรู้และปัจจัยการผลิตกับเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

คณิต จิตรรักษา (2536) ศึกษาแรงจูงใจของสมาชิกในการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าแรงจูงใจที่สมาชิกกลุ่มมีความโน้มเอียงไปมากที่สุดในการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร คือแรงจูงใจจากผลประโยชน์ ซึ่งเป็นขั้นตอนของความต้องการความสมหวังของชีวิต

กรณิศ เชื้อศิริถาวร (2544: 82) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอกุศจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับมากในกิจกรรมพิเศษ กิจกรรมสาธารณประโยชน์ กิจกรรมอื่น ๆ การประชุม และงานรวมของกลุ่มตามลำดับ

เขาวลัทธิ มานิติ (2538 : 82) ศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม คือ การร่วมประชุมกลุ่ม ร้อยละ 92.43 การร่วมปฏิบัติงานกลุ่มร้อยละ 81.50 และการร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ร้อยละ 79.82 ส่วนปัญหาในการทำกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คือ การขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก โรคและแมลงศัตรูพืช รวมทั้งขาดตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ซึ่งมีข้อเสนอแนะว่าให้หน่วยงานของรัฐจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร และควรวางตลาดเพื่อการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

ณัฐรินทร์ แสงทอง (2547: บทคัดย่อ) ศึกษา กระบวนการทางการบริหารจัดการวิสาหกิจเกษตรชุมชนและ การเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ผ้าฝ้ายย้อมสีครามธรรมชาติ ศึกษาเฉพาะกรณี กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดงยางพรพิบูลย์ ตำบลบ้านแดง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่าเป็นการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนระดับก้าวหน้า มีการวิเคราะห์ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ นำผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ ทอมือ เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น ออกสู่ตลาด ผู้บริโภค โดยกลุ่มแกนนำที่มีการบริหารจัดการเพิ่มศักยภาพและขยายกำลังการผลิต เชื่อมโยงเครือข่ายภายใต้ข้อตกลงร่วมกัน มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาวัฒนธรรม โดยค่าความเป็นเอกลักษณ์ มาตรฐานและคุณภาพของผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญ

จารุณี เหลืองกำเนิด (2547: บทคัดย่อ) ศึกษาโครงการส่งเสริมเงินออมเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษามหาราชา ในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีการออมเงินเพิ่มขึ้น ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนและแหล่งเงินกู้ของสมาชิกในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ขยายกิจการสินเชื่อให้แก่สมาชิกเพิ่มขึ้น จากเงินออมจำนวน 3,729 กลุ่ม ทำให้เกิดกองทุนพัฒนาสถาบันเกษตรกรขึ้น เป็น 980,480 บาท และจากการสนับสนุนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) สมาชิกได้รับสินเชื่อทดแทนสำหรับการประกันภัยอุบัติเหตุกลุ่ม เงินลงทุนทำกิจกรรม จนสามารถเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกอย่างต่ำ 1,000-5,000 บาท/คน/เดือน กลุ่มสามารถกู้เงินจากธนาคารในอัตราเท่ากับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากออมทรัพย์ตามประกาศของธนาคารบวกด้วยอัตราดอกเบี้ยเพิ่มอีก ร้อยละ 1.5 ต่อปี โดยใช้เงินฝากโครงการเงินออม ๆ ของกลุ่มค้ำประกัน สมาชิกฝากเงินและกู้เงินโดยสะดวก รวดเร็ว มีสวัสดิการให้แม่สมาชิก สมาชิกเกิดความรักและสามัคคี ได้พบปะและทำกิจกรรมร่วมกัน

พรทิพย์ ศรีแสงจันทร์ และคณะ (2539: 30-31) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลสำเร็จ การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรภาคตะวันตก : ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรางสาตี ตำบลรางสาตี อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม สมาชิกทราบโดยทั่วกัน 4 กิจกรรม และมีส่วนร่วมมาก 3 กิจกรรม ได้แก่ การได้รับความรู้ การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การรับทราบเทคโนโลยีใหม่ๆ ทางเกษตร เศรษฐกิจเกษตร สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ และการบริการด้านความรู้ให้กับสมาชิก เป็นกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการได้ตรงกับปัญหาและความต้องการ และเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกมากที่สุด การที่กลุ่มประสบผลสำเร็จในการดำเนินการนั้น ขึ้นกับปัจจัยหลายประการ ที่สำคัญมากต่อการดำเนินงานกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ ได้แก่ กิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ความซื่อสัตย์ และความคิดสร้างสรรค์ของประธานคณะกรรมการ การสนับสนุนความรู้ทางวิชาการ ความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่รัฐ

อนุสรณ์ สุวรรณสทิศกร(2529: บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลต่อโครงการ กสช. ปี 2528 อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในโครงการ กสช. ได้แก่ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ระดับตำบล การเป็นกรรมการกลุ่มทางสังคม และประสบการณ์ในการทำงาน

คำรณ ศรีคำไทย (2534: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชาวกระเหรี่ยงในกิจกรรมของศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา จังหวัดลำพูน พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชาวกระเหรี่ยงในกิจกรรมของ ศสช. จังหวัดลำพูน ได้แก่ เพศ ระยะเวลาของบ้านกับ ศสช. ความรู้ความเข้าใจใน ศสช. และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่

นางกาญจน์ บุรณรักษ์ (2531:91) ศึกษาคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรีและราชบุรี ภายใต้โครงการของกรมประชาสัมพันธ์ พบว่า จำนวนที่คืนทำกิน ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล และความถี่ในการรับข่าวสาร ด้านการเกษตรและการดำรงชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยง

สมใจ แซ่ตระกูล (2547: บทคัดย่อ) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมบางประการ การรับรู้วัตถุประสงค์/หลักเกณฑ์เงื่อนไขของการดำเนินงานโครงการเพิ่มรายได้นอกภาคเกษตร การมีส่วนร่วมและความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ที่เข้าร่วม โครงการเพิ่มรายได้นอกภาคเกษตร มีอายุเฉลี่ย 43.42 ปี จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 51.09 และผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้มีกิจกรรมเพิ่มรายได้นอกภาคเกษตร ในกลุ่มผู้จบชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 เพราะกลุ่มนี้มีจำนวนมากในหมู่บ้าน และมีส่วนร่วมและความพอใจในการดำเนินงานมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า ควรส่งเสริมให้สมาชิกได้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชี กระทบวน การผลิต ผลิตภัณฑ์ ตลอดจน กระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวก การร่วมจำหน่ายผลิตภัณฑ์และการบริหารการเงิน

นุรุท พึ่งสุข (2546:60) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรพัฒนาจำกัด จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐจะให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ต่อสมาชิกที่เป็นประโยชน์ต่อการเข้าร่วมกิจกรรมที่รวดเร็วและสม่ำเสมอ

สรุป การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ทำให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานจากแรงจูงใจที่ได้รับผลประโยชน์จากการได้นำแผนพัฒนาไปปฏิบัติ การดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การเข้าร่วมประชุม การจัดแผนการดำเนินงานกลุ่ม การดำเนินกิจกรรมตามโครงการต่าง ๆ การบริหารงาน การประสานงานกับหน่วยงาน การติดตามประเมินผล และการแก้ไขปัญหาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ซึ่งดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ศึกษา คือ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่ม ในพื้นที่อำเภอบ้านตาก จำนวน 7 ตำบล 55 กลุ่ม สมาชิก 1,070 คน โดยศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในปี 2549 ดังรายละเอียดในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ประชากรในการศึกษา

	จำนวนกลุ่ม(กลุ่ม)	จำนวนสมาชิก(คน)
ตากออก	10	196
ตากตก	10	187
เกาะตะเภา	8	158
แม่สลิด	8	156
ทุ่งกระเชาะ	8	157
สมอโคน	7	138
ท้องฟ้า	4	78
รวม	55	1,070

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านตาก (2549) ทะเบียนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอบ้านตาก
จังหวัดตาก หน้า 1

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจากสูตรของ Taro Yamane (อ้างถึงใน เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, 2548:1) โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้มีได้ จากการสุ่มเท่ากับ 0.08 (ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 92) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

$$n = \text{จำนวนตัวอย่างที่ต้องการ}$$

$$N = \text{จำนวนประชากรทั้งหมด}$$

$$e = \text{ค่าสัดส่วนที่ยอมรับให้มีความคลาดเคลื่อนจากประชากร}$$

จำนวนกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการศึกษามีวิธีการคำนวณ ดังนี้

$$\begin{aligned} n &= \frac{1,070}{1+1,070(0.08)^2} \\ &= 136 \text{ คน} \end{aligned}$$

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่สุ่มได้ จำนวน 136 คน

1.2.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 55 กลุ่มสมาชิก 1,070 คน ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเพื่อให้ประชากร มีโอกาสถูกเลือกมาเป็นตัวอย่าง จึงใช้วิธีการ ดังนี้

- 1) กำหนดสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรทุกกลุ่ม ของอำเภอบ้านตาก
- 2) กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการสุ่ม โดยจัดสัดส่วนสมาชิก

ในแต่ละกลุ่ม

- 3) สุ่มกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มแบบมีระบบ (systematic sampling)

โดยนำรายชื่อทะเบียนสมาชิกมาเรียงตามลำดับ แล้วเริ่มนับและกำหนดช่วงเป็น 8 ในการเลือกตัวอย่าง (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, 2548: 1) ดังนี้

ช่วงในการเลือก	=	จำนวนประชากร
	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	=	$\frac{1,070}{136}$
	=	7.8 ปัดเป็น 8

เมื่อทราบจำนวนตัวอย่างที่จะสุ่มและช่วงในการเลือกสุ่มแล้ว นำรายชื่อสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแต่ละกลุ่มในตำบลมาจัดเรียงกัน แล้วดำเนินการสุ่มตามช่วงในการเลือก จนได้จำนวนครบตามที่กำหนดไว้ 136 คน ดังรายละเอียดตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก

ตำบล	ประชากรทั้งหมด		จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
	จำนวนกลุ่ม(กลุ่ม)	จำนวนสมาชิก(คน)	จำนวนสมาชิก(คน)
ตากออก	10	196	25
ตากตก	10	187	24
เกาะตะเภา	8	158	20
แม่สลิด	8	156	20
ทุ่งกระเชาะ	8	157	20
สมอโคน	7	138	17
ห้องฟ้า	4	78	10
รวม	55	1,070	136

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ชนิดของเครื่องมือ ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ จำนวน 136 ชุด คำถามที่ได้กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบในแบบสัมภาษณ์ คือ คำถามแบบปลายปิด (close – ended question) และคำถามแบบปลายเปิด (open – ended question) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก
- ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก
- ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก

2.2 การทดสอบแบบสัมภาษณ์

นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างจากกรอบแนวคิดในการวิจัย นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ก่อนที่จะนำไปทดสอบความถูกต้องกับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

แบบสัมภาษณ์ ที่ได้ตรวจสอบความตรงของเนื้อหาแล้ว นำไปทดสอบสัมภาษณ์ กับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปวิเคราะห์หาค่า Cronbach's alpha มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก = 0.9780 การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่และหน่วยงานอื่น ๆ = 0.9048 ปัญหาในมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านและกลุ่ม = 0.9475 จากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์อีกครั้งก่อนที่จะนำไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการสัมภาษณ์ แบบพบกันโดยตรงระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ พร้อมทั้ง การสังเกตจากสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ระหว่างวันที่ 15 มกราคม 2550 ถึง 31 มีนาคม 2550 โดยมีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วสัมภาษณ์ตามแบบเป็นรายบุคคล ทุกกลุ่ม จนครบตามจำนวนที่ต้องการ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน แล้วนำมาบันทึก ลงรหัสข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติ ดังนี้

4.1 ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
ใช้สถิติ ค่าแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและปัญหาในการดำเนินงาน ใช้สถิติค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนและหลักเกณฑ์การวัด ดังนี้

4.2.1 เกณฑ์การให้คะแนน มี 5 ระดับ ได้แก่

มากที่สุด	=	5	คะแนน
มาก	=	4	คะแนน
ปานกลาง	=	3	คะแนน
น้อย	=	2	คะแนน
น้อยที่สุด	=	1	คะแนน

4.2.2 การแปลความหมายของคะแนน ตามค่าเฉลี่ย ดังนี้

- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายความว่า มากที่สุด
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายความว่า มาก
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายความว่า ปานกลาง
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายความว่า น้อย
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายความว่า น้อยที่สุด

4.3 การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ใช้สถิติค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนและหลักเกณฑ์การวัด ดังนี้

4.3.1 เกณฑ์การให้คะแนน มี 3 ระดับ ได้แก่

บ่อย ๆ	=	3	คะแนน
นาน ๆ ครั้ง	=	2	คะแนน
ไม่เคย	=	1	คะแนน

4.3.2 การแปลความหมายของคะแนน ตามค่าเฉลี่ย ดังนี้

- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.34-3.00 หมายความว่า บ่อย ๆ
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.67-2.33 หมายความว่า นาน ๆ ครั้ง
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.66 หมายความว่า ไม่เคย

4.4 เกณฑ์การวัดระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ผู้ศึกษาใช้เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน ดังนี้

- ตอบถูก 9-11 ข้อ หมายความว่า เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจมาก
- ตอบถูก 5-8 ข้อ หมายความว่า เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง
- ตอบถูก 1-4 ข้อ หมายความว่า เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจน้อย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 136 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีบรรยายประกอบตาราง แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่นๆ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตอนที่ 1 ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่นๆ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ภูมิลำเนาเดิม และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ผลการศึกษาปรากฏในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สถานภาพส่วนบุคคลของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก

n = 136

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
อายุ(ปี)		
≤ 30	4	3.0
31-40	32	23.6
41-50	42	30.8
51-60	47	34.5
≥ 61	11	8.1
ค่าต่ำสุด = 26	ค่าเฉลี่ย = 47.41	
ค่าสูงสุด = 73	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 9.873	
ระดับการศึกษา		
ชั้นประถมศึกษา (ป.6,ป7)	106	77.9
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)	20	14.7
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย(ม. 6, ปวช.)	7	5.2
อื่น ๆ (ปริญญาตรี)	3	2.2
สถานภาพการสมรส		
โสด	6	4.4
สมรส	107	78.7
หม้าย	23	16.9
ภูมิลำเนาเดิม		
ในอำเภอนี้	124	91.2
ในอำเภออื่น	12	8.8
จำนวนสมาชิกในครอบครัว(คน)		
1 - 2	21	15.5
3 - 4	64	47.0
5 - 6	45	33.1
7 - 8	6	4.4
ค่าต่ำสุด = 1	ค่าเฉลี่ย = 4.08	
ค่าสูงสุด = 8	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.430	

จากตารางที่ 4.1 การศึกษาปรากฏผลดังนี้

อายุ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 34.5 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี รองลงมา ร้อยละ 30.8 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 26 ปี อายุสูงสุด 73 ปี อายุเฉลี่ย 47.41 ปี

ระดับการศึกษาสูงสุด กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 77.9 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ป.6,ป.7) รองลงมา ร้อยละ 14.7 จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น(ม.3, ม.ศ.3) ร้อยละ 5.2 จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6, ปวช.) และ ร้อยละ 2.2 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี

สถานภาพการสมรส กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 78.7 สมรสแล้ว ร้อยละ 16.9 เป็นหม้าย และร้อยละ 4.4 โสด

ภูมิลำเนาเดิม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 91.2 อาศัยอยู่ในอำเภอนี้ มีเพียงร้อยละ 8.8 ย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น

จำนวนสมาชิกในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 47.0 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3-4 คน รองลงมา ร้อยละ 33.1 มีจำนวนสมาชิก 5-6 คน ร้อยละ 15.5 มีจำนวนสมาชิก 1-2 คน และร้อยละ 4.4 มีจำนวนสมาชิก 7-8 คน โดยจำนวนสมาชิกต่ำสุด 1 คน สูงสุด 8 คน เฉลี่ย 4.08 คน

1.2 ปัจจัย ทางสังคม ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

การวิจัยเรื่องนี้ ศึกษาปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การเป็นผู้นำท้องถิ่น สถานภาพในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น และระยะเวลาการเป็นสมาชิก ผลการศึกษาปรากฏในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ปัจจัยทางสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอบ้านตาก

	n = 136	
รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพการเป็นผู้นำในท้องถิ่น		
ไม่มีสถานภาพการเป็นผู้นำท้องถิ่น	95	69.9
มีสถานภาพการเป็นผู้นำท้องถิ่น	41	30.1
- ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน/กรรมการหมู่บ้าน	31	22.8
- คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร	5	3.7
- สมาชิก อบต./อปท. สท.	5	3.7
สถานภาพในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร		
เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านการเกษตร	84	61.8
เป็นคณะกรรมการกลุ่ม	52	38.2
- คณะกรรมการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	33	24.3
- คณะกรรมการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับตำบล	13	9.6
- คณะกรรมการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับอำเภอ	5	3.6
- คณะกรรมการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับจังหวัด	1	0.7
การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
กลุ่มเกษตรกร	35	25.7
กลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร	31	22.8
กลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.)	38	27.9
กลุ่มสหกรณ์	44	32.4
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	35	25.7
กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	96	70.6
กลุ่มพัฒนาสตรี	34	25.0
กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.)	57	41.9
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน	67	49.3

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=136		
รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระยะเวลาการเป็นสมาชิก (ปี)		
1 - 5	33	24.3
6 - 10	51	37.5
11 - 15	15	11.0
16 - 20	37	27.2
ค่าต่ำสุด = 2	ค่าเฉลี่ย = 10.77	
ค่าสูงสุด = 20	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 5.692	

จากตารางที่ 4.2 การศึกษาปรากฏผลดังนี้

สถานภาพการเป็นผู้นำในท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 69.9 ไม่มีสถานภาพการเป็นผู้นำท้องถิ่น และร้อยละ 30.1 มีสถานภาพการเป็นผู้นำท้องถิ่น โดยร้อยละ 22.8 ตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน /กรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 3.7 เท่ากัน ตำแหน่งเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร และเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) / องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สมาชิกเทศบาล (สท.)

สถานภาพในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 61.8 ไม่ได้เป็นคณะกรรมการกลุ่มหรือเป็นสมาชิกอย่างเดี่ยว และร้อยละ 38.2 มีสถานภาพเป็นคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยร้อยละ 24.3 เป็นคณะกรรมการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 9.6 เป็นคณะกรรมการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับตำบล ร้อยละ 3.6 เป็นคณะกรรมการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับอำเภอ และร้อยละ 0.7 เป็นคณะกรรมการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับจังหวัด

การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 70.6 เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน รองลงมาคือ ร้อยละ 49.3 เป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 41.9 เป็นสมาชิกกลุ่มออม. ร้อยละ 32.4 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ ร้อยละ 27.9 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธกส. ร้อยละ 25.7 เท่ากันเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ร้อยละ 25.0 เป็นสมาชิกกลุ่มพัฒนาสตรี และร้อยละ 22.8 เป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตร ตามลำดับ

ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 37.5 ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม อยู่ในช่วงระยะเวลา 6-10 ปี รองลงมาคือร้อยละ 27.2 ช่วงระยะเวลา 16-20 ปี ร้อยละ 24.3 ช่วงระยะเวลา 1-5 ปี และร้อยละ 11.0 ช่วงระยะเวลา 11-15 ปี โดยระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต่ำสุด 2 ปี สูงสุด 20 ปี เฉลี่ย 10.77 ปี

1.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตากการวิจัยเรื่องนี้ ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ของครอบครัว ในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตร ค่าใช้จ่ายของครอบครัว ผลตอบแทนจากการดำเนินงานที่ได้รับ และรูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วม ผลการศึกษาปรากฏในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ปัจจัยทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอบ้านตาก

n =136		
รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
ทำนา	66	48.5
ทำไร่	20	14.7
ทำสวน	17	12.5
เลี้ยงสัตว์	11	8.2
ประมง	1	0.7
ธุรกิจส่วนตัว/ ค้าขาย	21	15.4
อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
ทำนา	11	8.1
ทำไร่	12	8.8
ทำสวน	17	12.5
เลี้ยงสัตว์	52	38.2
ประมง	0	0.0
ค้าขาย	39	28.7
รับจ้าง	83	61.0
แปรรูปอาหาร	25	18.4

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n=136		
รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
รายได้ของครอบครัวใน 1 รอบปี(บาท)		
ในภาคเกษตร		
≤ 40,000	67	49.3
40,001 – 90,000	49	36.0
90,001 – 140,000	16	11.8
≥ 140,001	4	2.9
ค่าต่ำสุด = 10,000	ค่าเฉลี่ย = 52,525.73	
ค่าสูงสุด = 220,000	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 37,026.986	
นอกภาคเกษตร		
≤ 40,000	90	66.2
40,001 – 90,000	27	19.8
90,001 – 140,000	10	7.3
≥ 140,001	9	6.7
ค่าต่ำสุด = 1,000	ค่าเฉลี่ย = 44,817.65	
ค่าสูงสุด = 250,000	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 47,966.1978	
ค่าใช้จ่ายของครอบครัวในรอบปีที่ผ่านมา(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ใช้ลงทุนในการประกอบอาชีพ	123	90.4
ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภค	132	97.1
ชำระหนี้สิน	70	51.5
ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา	72	52.9
อื่น ๆ ระบุ - ภาษีสังคม	8	5.9
ผลตอบแทนจากการดำเนินงานที่ได้รับ(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เงินปันผล	136	100.0
ปัจจัยการผลิต	39	28.7
ค่าแรงจากกิจกรรม	97	98.6
อบรมรับความรู้ การศึกษาดูงาน	35	25.7

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

	n = 136	
รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
รูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
การระดมทุน/หุ้น	136	100.0
ระดมปัจจัย	43	31.6
เงินออม	42	30.9
กู้ยืมเงินกองทุน	75	62.5
ฉापนกิจสงเคราะห์	26	19.1

จากตารางที่ 4.3 การศึกษาปรากฏผลดังนี้

อาชีพหลัก กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 48.5 ประกอบอาชีพทำนา รองลงมาคือร้อยละ 15.4 อาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 14.7 อาชีพทำไร่ ร้อยละ 12.5 อาชีพทำสวน ร้อยละ 8.2 อาชีพเลี้ยงสัตว์ และร้อยละ 0.7 อาชีพประมง

อาชีพรอง กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 61.0 อาชีพรับจ้าง รองลงมาคือร้อยละ 38.2 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 28.7 อาชีพค้าขาย ร้อยละ 18.4 อาชีพแปรรูปอาหาร ร้อยละ 12.5 อาชีพทำสวน ร้อยละ 8.8 อาชีพทำไร่ และร้อยละ 8.1 อาชีพทำนา

รายได้ครอบครัวในภาคเกษตร กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 49.3 มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 40,000 บาท ร้อยละ 36.0 มีรายได้ 40,001 - 90,000 บาท ร้อยละ 11.8 มีรายได้ 90,001 - 140,000 บาท ร้อยละ 2.9 มีรายได้มากกว่าหรือเท่ากับ 140,001 บาท โดยมีรายได้ต่ำสุด 10,000 บาท รายได้สูงสุด 220,000 บาท รายได้เฉลี่ย 52,525.73 บาท

รายได้นอกภาคเกษตร กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 66.2 มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 40,000 บาท ร้อยละ 19.8 มีรายได้ 40,001 - 90,000 บาท ร้อยละ 7.3 มีรายได้ 90,001 - 140,000 บาท ร้อยละ 6.7 มีรายได้มากกว่าหรือเท่ากับ 140,001 บาท โดยมีรายได้ต่ำสุด 1,000 บาท รายได้สูงสุด 250,000 บาท รายได้เฉลี่ย 44,817.65 บาท

ค่าใช้จ่ายของครอบครัวในรอบปีที่ผ่านมา กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 97.1 มีค่าใช้จ่ายเป็นค่าอุปโภคบริโภค รองลงมาคือร้อยละ 90.4 เป็นค่าใช้จ่ายในการใช้ลงทุนในการประกอบอาชีพ ร้อยละ 52.9 เป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ร้อยละ 51.5 เป็นค่าใช้จ่ายชำระหนี้สิน และร้อยละ 5.9 เป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ ได้แก่ ภาษีสังคม

ผลตอบแทนที่ได้รับจากการดำเนินงาน กลุ่มตัวอย่างทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมและร้อยละ 100.0 ได้รับตอบแทนเป็นเงินปันผล รองลงมาคือร้อยละ 98.6 ได้รับตอบแทนเป็นค่าแรงจากกิจกรรม ร้อยละ 28.7 ได้รับตอบแทนเป็นปัจจัยการผลิต และร้อยละ 25.7 ได้รับตอบแทนด้วยการรับความรู้จากการอบรมและการศึกษาดูงาน

รูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วมในเงินทุนหมุนเวียน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100.0 เข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการระดมทุน/หุ้น รองลงมาคือร้อยละ 62.5 ในรูปแบบกู้ยืมเงินกองทุน ร้อยละ 31.6 ในรูปแบบการระดมปัจจัยการผลิต ร้อยละ 30.9 รูปแบบการออมเงิน ร้อยละ 19.1 ในรูปแบบการฉาบปกิสงเคราะห์

1.4 ปัจจัยด้านอื่น ๆ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

การวิจัยเรื่องนี้ ศึกษาปัจจัยด้านอื่น ๆ ได้แก่ แรงจูงใจที่ทำให้เข้ามามีส่วนร่วมเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานอื่น ๆ ผลปรากฏในตารางที่ 4.4 - 4.8

ตารางที่ 4.4 แรงจูงใจที่ทำให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

n = 136		
รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
แรงจูงใจ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ด้วยความสมัครใจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัว	134	98.5
ต้องการได้รับการสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ	86	63.2
ต้องการความรู้ และเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่	104	76.5
เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม	93	68.4
ได้รับการชักชวนจากสมาชิกกลุ่ม และการประชาสัมพันธ์	48	35.3
มีอาชีพเสริม ค่าตอบแทน และรายได้เสริม	91	66.9
ติดต่อกับเจ้าหน้าที่	55	40.4
มีเพื่อนและเครือข่ายการตลาด การยอมรับ การยกย่อง	77	56.6

จากตารางที่ 4.4 การศึกษาปรากฏผลดังนี้

แรงจูงใจ กลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจที่ทำให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 98.5 เข้าร่วมด้วยความสมัครใจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัว รองลงมาคือร้อยละ 76.5 เข้าร่วมเพราะต้องการความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรแผนแบบใหม่ ร้อยละ 68.4 เข้าร่วมเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม ร้อยละ 66.9 เข้าร่วมเพราะมีอาชีพและรายได้เสริมรวมทั้งมีค่าตอบแทน ร้อยละ 63.2 เข้าร่วมเพราะต้องการได้รับการสนับสนุนเงินทุน ดอกเบี้ยต่ำ ร้อยละ 56.6 เข้าร่วมเพราะมีเพื่อนและเครือข่ายการตลาดและการได้รับการยอมรับ และยกย่อง ร้อยละ 40.4 เข้าร่วมเพราะต้องการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ และร้อยละ 35.3 เข้าร่วมเพราะได้รับการชักชวนจากสมาชิกกลุ่มและการประชาสัมพันธ์

ตารางที่ 4.5 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ประเด็น	เฉลย คำตอบ	ระดับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง	
		จำนวน(คน)	ร้อยละ
n = 136			
1.หน้าที่ของสมาชิกกลุ่มคือเข้าร่วมประชุมประจำเดือนอย่างสม่ำเสมอ	ถูก	134	98.5
2.สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการออกและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ	ถูก	132	97.1
3. สมาชิกกลุ่มจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มทุกครั้ง	ถูก	124	91.2
4. กิจกรรมกลุ่มมีความสำคัญแก่สมาชิกกลุ่มหลายประการ ได้แก่ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีรายได้เสริม สร้างอาชีพใหม่ เกิดการเรียนรู้และแนวคิดใหม่	ถูก	135	99.3
5.เลขานุการทำหน้าที่ในการจัดทำทะเบียนสมาชิก จัดบันทึกการประชุม จัดเตรียมสถานที่ประชุมและวาระการประชุม	ถูก	135	99.3
6. ประชันทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุมเท่านั้น	ผิด	106	77.9
7.คณะกรรมการจะประชุมชี้แจงรายงานผลการดำเนินงานและปัญหาต่าง ๆ แก่สมาชิก	ถูก	127	93.4
8.คณะกรรมการของกลุ่มฯ จะอยู่ในวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี	ถูก	44	32.4
9.คุณสมบัติของคณะกรรมการจะต้องมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีความสามารถ เสียสละ มีความคิดริเริ่ม ขยัน อดทน ใฝ่หาความรู้	ถูก	136	100.0
10.การตรวจสอบเอกสาร หลักฐานการเงิน ทะเบียนกิจกรรมต่าง ๆ เป็นหน้าที่ของกรรมการเท่านั้น สมาชิกไม่มีการตรวจสอบ	ผิด	106	77.9
11.การพ้นจากสภาพของสมาชิกเนื่องจากตาย ลาออก ย้ายภูมิลำเนา จงใจฝ่าฝืนกฎระเบียบข้อบังคับ	ถูก	133	97.8

จากตารางที่ 4.5 การศึกษาปรากฏผลดังนี้

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มตัวอย่าง
 มีความรู้ความเข้าใจในเกือบทุกข้อเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยข้อที่มีความเข้าใจสูงสุดคือกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100 ตอบถูกในเรื่องคุณสมบัติของคณะกรรมการจะต้องมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีความสามารถ เสียสละ มีความคิดริเริ่ม ขยันอดทน และใฝ่หาความรู้ ร้อยละ 99.3 เท่ากัน ตอบถูกในเรื่องกิจกรรมกลุ่มมีความสำคัญแก่สมาชิกกลุ่มหลายประการ ได้แก่ การใช้เวลาวางให้เป็นประโยชน์ มีรายได้เสริม สร้างอาชีพใหม่ เกิดการเรียนรู้และแนวคิดใหม่ และเรื่องเลขานุการทำหน้าที่ในการจัดทำทะเบียนสมาชิก จัดบันทึกการประชุม จัดเตรียมสถานที่ประชุมและวารสารการประชุม ร้อยละ 98.5 ตอบถูกในเรื่องหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มคือเข้าร่วมประชุมประจำเดือนอย่างสม่ำเสมอ ร้อยละ 97.8 ตอบถูกในเรื่องการพ้นจากสภาพของสมาชิกเนื่องจาก ตาย ลาออก ย้ายภูมิลำเนา ใจฝ่ำฝืนกฎระเบียบข้อบังคับ ร้อยละ 97.1 ตอบถูกในเรื่องสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการออกและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ร้อยละ 93.4 ตอบถูกในเรื่องคณะกรรมการจะประชุมชี้แจงรายงานผลการดำเนินงานและปัญหาต่าง ๆ แก่สมาชิก ร้อยละ 91.2 ตอบถูกในเรื่องสมาชิกกลุ่มจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มทุกครั้ง ร้อยละ 77.9 เท่ากัน ตอบถูกในเรื่องประธานทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุมเท่านั้น และเรื่องการตรวจสอบเอกสาร หลักฐานการเงิน ทะเบียน กิจกรรมต่าง ๆ เป็นหน้าที่ของกรรมการเท่านั้น สมาชิกไม่มีการตรวจสอบ และร้อยละ 32.4 ตอบถูกในเรื่องคณะกรรมการของกลุ่มฯ จะอยู่ในวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี

ตารางที่ 4.6 จำนวนข้อที่ตอบถูกในการวัดระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

n = 136			
จำนวนข้อที่ตอบถูก (ข้อ)	ระดับความรู้ ความเข้าใจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
9 - 11	มาก	134	98.5
5 - 8	ปานกลาง	2	1.5
1 - 4	น้อย	0	0

จากตารางที่ 4.6 การศึกษาปรากฏผลดังนี้

เมื่อพิจารณาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก พบว่าร้อยละ 98.5 มีความรู้ระดับมาก และร้อยละ 1.5 มีความรู้ระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.7 การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

ประเด็น	ระดับความถี่			$\bar{X}$ (S.D)	ความหมาย
	บ่อยๆ จำนวน (ร้อยละ)	นานๆครั้ง จำนวน (ร้อยละ)	ไม่เคย จำนวน (ร้อยละ)		
1. การเยี่ยมเยียน/พบปะ	73 (53.7)	63 (46.3)	0 (0.0)	2.53 (0.500)	บ่อย ๆ
2. การอบรมถ่ายทอดความรู้/สาธิต	60 (44.1)	76 (55.9)	0 (0.0)	2.44 (0.498)	บ่อย ๆ
3. การไปศึกษาดูงาน	18 (13.2)	82 (60.3)	36 (26.5)	1.86 (0.618)	นานๆครั้ง
4. การได้รับเอกสารวิชาการ	70 (51.5)	61 (44.9)	5 (3.7)	2.47 (0.570)	บ่อย ๆ
5. การสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เงินทุน ปุ๋ยเคมี วัสดุอุปกรณ์	58 (42.6)	75 (55.1)	3 (2.2)	2.40 (0.535)	บ่อย ๆ
6. การช่วยประสานงานกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	66 (48.5)	62 (45.6)	8 (5.9)	2.42 (0.604)	บ่อย ๆ
7. การแนะนำแก้ไขปัญหา	58 (42.6)	66 (48.5)	12 (8.8)	2.33 (0.635)	นานๆครั้ง
8. การร่วมจัดเวทีประชาคมเพื่อ วางแผนและพัฒนา	43 (31.6)	84 (61.8)	9 (6.6)	2.25 (0.567)	นานๆครั้ง
ค่าเฉลี่ยรวม				2.34 (0.424)	บ่อย ๆ

จากตารางที่ 4.7 การศึกษาปรากฏผลดังนี้

กลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในภาพรวมระดับ
บ่อย ๆ ($\bar{X} = 2.34$) โดยประเด็นที่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่การเกษตรบ่อย ๆ ได้แก่ การเยี่ยม
เยียน/พบปะ การได้รับเอกสารวิชาการ การอบรมถ่ายทอดความรู้และสาธิต การช่วยประสานงาน
กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เงินทุน ปุ๋ยเคมี
และวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น ($\bar{X} = 2.53, 2.47, 2.44, 2.42$ และ 2.40 ตามลำดับ) ประเด็นที่ได้รับการ

สนับสนุนจากเจ้าหน้าที่การเกษตรนาน ๆ ครั้ง ได้แก่ การแนะนำแก้ไขปัญหา การร่วมจัดเวที
ประชาคมเพื่อวางแผนและพัฒนา และการไปศึกษาดูงาน ($\bar{X} = 2.33, 2.25$ และ 1.86 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.8 การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ

ประเด็น	ระดับความถี่			$\bar{X}$ (S.D)	ความหมาย
	บ่อยๆ จำนวน (ร้อยละ)	นานๆครั้ง จำนวน (ร้อยละ)	ไม่เคย จำนวน (ร้อยละ)		
1. การเยี่ยมเยียน/พบปะ	54 (39.7)	80 (58.8)	2 (1.5)	2.38 (0.517)	บ่อย ๆ
2. การอบรมถ่ายทอดความรู้/สาธิต	52 (38.2)	80 (58.8)	4 (2.9)	2.35 (0.537)	บ่อย ๆ
3. การไปศึกษาดูงาน	16 (11.8)	81 (59.6)	39 (28.7)	1.83 (0.615)	นานๆครั้ง
4. การได้รับเอกสารวิชาการ	61 (44.9)	63 (46.3)	12 (8.8)	2.36 (0.640)	บ่อย ๆ
5. การสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เงินทุน ปุ๋ยเคมี วัสดุอุปกรณ์	46 (33.8)	86 (63.2)	4 (2.9)	2.30 (0.523)	นานๆครั้ง
6. การช่วยประสานงานกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	51 (37.5)	74 (54.4)	11 (8.1)	2.29 (0.610)	นานๆครั้ง
7. การแนะนำแก้ไขปัญหา	39 (28.7)	87 (64.0)	10 (7.4)	2.21 (0.563)	นานๆครั้ง
8. การร่วมจัดเวทีประชาคมเพื่อ วางแผนและพัฒนา	40 (29.4)	87 (64.0)	9 (6.6)	2.22 (0.557)	นานๆครั้ง
ค่าเฉลี่ยรวม				2.24 (0.443)	นานๆครั้ง

จากตารางที่ 4.8 การศึกษาปรากฏผลดังนี้

กลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งหมายถึง องค์การบริหาร
ส่วนตำบล เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด ปกครองอำเภอบ้านตาก พัฒนาชุมชน
สาธารณสุข ชกส. สหกรณ์ การศึกษานอกโรงเรียน องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร และบริษัทเอกชนฯ
ในภาพรวมระดับนาน ๆ ครั้ง ($\bar{X} = 2.24$) โดยประเด็นที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน

อื่น ๆ นาน ๆ ครั้ง ได้แก่ การสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เงินทุน ปุ๋ยเคมี วัสดุ อุปกรณ์ เป็นต้น การช่วยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การร่วมจัดเวทีประชาคมเพื่อวางแผนและพัฒนา การแนะนำแก้ไขปัญหา และการไปศึกษาดูงาน ($\bar{X} = 2.30, 2.29, 2.22, 2.21$ และ 1.83 ตามลำดับ) ประเด็นที่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่การเกษตรบ่อยๆ ได้แก่ การเยี่ยมชม/พบปะ การได้รับเอกสารวิชาการ และการอบรมถ่ายทอดความรู้และสาริต ($\bar{X} = 2.11, 2.10$ และ 2.05 ตามลำดับ)

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การวิจัยเรื่องนี้ ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรวม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการประชุม การปฏิบัติ และด้านการติดตามประเมินผล

ตารางที่ 4.9 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก

กิจกรรม/การดำเนินงาน	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$ (S.D)	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน(คน)	จำนวน(คน)	จำนวน(คน)	จำนวน(คน)	จำนวน(คน)		
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)		
การประชุม						3.16	ปานกลาง
						(0.750)	
1. ประชุมกลุ่มทุกครั้ง	10	68	43	13	2	3.52	มาก
	(7.4)	(50.0)	(31.6)	(9.6)	(1.5)	(0.825)	
2. ศึกษาวิเคราะห์ปัญหา	5	46	60	19	6	3.18	ปานกลาง
	(3.7)	(33.8)	(44.1)	(14.0)	(4.4)	(0.879)	
3. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย	8	35	59	29	5	3.08	ปานกลาง
	(5.9)	(25.7)	(43.4)	(21.3)	(3.7)	(0.922)	
4. วางแผนการปฏิบัติงาน	9	44	58	18	7	3.22	ปานกลาง
	(6.6)	(32.4)	(42.6)	(13.2)	(5.1)	(0.940)	
5. การตัดสินใจในแผนปฏิบัติงาน	17	33	62	18	6	3.27	ปานกลาง
	(12.5)	(24.3)	(45.6)	(13.2)	(10.4)	(0.992)	
6. การนำแผนไปสู่การปฏิบัติงาน	6	50	60	13	7	3.25	ปานกลาง
	(4.4)	(36.8)	(44.1)	(9.6)	(5.1)	(0.886)	
7. การระดมความคิดแก้ไข้ปัญหา	7	50	60	15	4	3.30	ปานกลาง
	(5.1)	(36.8)	(44.1)	(11.0)	(2.9)	(0.846)	
8. กำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ	7	38	56	29	6	3.08	ปานกลาง
	(5.1)	(27.9)	(41.2)	(21.3)	(4.4)	(0.935)	
9. การกำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการประชุม	6	27	80	17	6	3.07	ปานกลาง
	(4.4)	(19.9)	(58.8)	(12.5)	(4.4)	(0.822)	
10. วางแผนเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	2	10	78	36	10	2.69	
	(1.5)	(7.4)	(57.4)	(26.5)	(7.4)	(0.774)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

กิจกรรม/การดำเนินงาน	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$ (S.D)	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)		
การปฏิบัติ						3.34 (0.761)	ปานกลาง
1.การคัดเลือกคณะกรรมการ บริหารกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	15 (11.0)	63 (46.3)	44 (32.4)	10 (7.4)	4 (2.9)	3.55 (0.892)	มาก
2.การเสียดสแรงงาน บริจาคเงิน วัสดุสิ่งของ	19 (14.0)	50 (36.8)	54 (39.7)	9 (6.6)	4 (2.9)	3.52 (0.918)	มาก
3.การประชาสัมพันธ์ให้เพื่อน บ้านสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิก	25 (18.4)	43 (31.6)	51 (37.5)	14 (10.3)	3 (2.2)	3.53 (0.980)	มาก
4.ระดมทุน หรือลงหุ้น/เงิน ออม	44 (32.4)	39 (28.7)	38 (27.9)	13 (9.6)	2 (1.5)	3.80 (1.043)	มาก
5.การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรที่ได้รับผลตอบแทน	34 (25.0)	36 (26.5)	54 (39.7)	7 (5.1)	5 (3.7)	3.63 (1.030)	มาก
6.เข้ารับการอบรมถ่ายทอดความรู้ จากหน่วยงานต่างๆ	16 (11.8)	43 (31.6)	60 (44.1)	13 (9.6)	4 (2.9)	3.39 (0.921)	ปานกลาง
7.ดำเนินตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ	25 (18.4)	44 (32.4)	50 (36.8)	13 (9.6)	4 (2.9)	3.53 (0.995)	มาก
8.ดำเนินตามแผนพัฒนาที่ คณะกรรมการได้กำหนดไว้	12 (8.8)	53 (39.0)	53 (39.0)	14 (10.3)	4 (2.9)	3.40 (0.897)	ปานกลาง
9.ร่วมซื้อ-ขายวัตถุดิบและ ปัจจัยการผลิตทางการเกษตร	14 (10.3)	45 (33.1)	41 (30.1)	29 (21.3)	7 (5.1)	3.22 (1.058)	ปานกลาง
10.จัดหาตลาดเพื่อกระจาย สินค้าของสมาชิกกลุ่ม	6 (4.4)	44 (32.4)	52 (38.2)	24 (17.6)	10 (7.4)	3.08 (0.984)	ปานกลาง
11.เป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ แก่สมาชิกหรือกลุ่มเครือข่าย	5 (3.7)	28 (20.6)	52 (38.2)	41 (30.1)	10 (7.4)	2.83 (0.962)	ปานกลาง
12.ตัดสินใจในการพิจารณา กิจกรรมใหม่ๆ ไปประกอบ อาชีพให้ประสบผลสำเร็จ	17 (12.5)	32 (23.5)	53 (39.0)	26 (19.1)	8 (5.9)	3.17 (1.067)	ปานกลาง
13.การมีส่วนร่วมปฏิบัติ ในเครือข่ายการเรียนรู้	2 (1.5)	13 (9.6)	71 (52.2)	45 (33.1)	5 (3.7)	2.72 (0.747)	ปานกลาง

n=136

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

กิจกรรม/การดำเนินงาน	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$ (S.D)	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)		
การติดตาม ประเมินผล						3.27 (0.745)	ปานกลาง
1.ติดตาม และประเมินผล	6	49	57	20	4	3.24	ปานกลาง
ความสำเร็จของแผนปฏิบัติงาน	(4.4)	(36.0)	(41.9)	(14.7)	(2.9)	(0.864)	
2.การติดตามการดำเนินงาน	20	40	56	16	4	3.41	มาก
ด้านการผลิต	(14.7)	(29.4)	(41.2)	(11.8)	(2.9)	(0.977)	
3.การติดตามการดำเนินงาน	10	52	56	15	3	3.37	ปานกลาง
ด้านเงินทุน	(7.4)	(38.2)	(41.2)	(11.0)	(2.2)	(0.860)	
4.การติดตามการดำเนินงาน	8	49	60	16	3	3.31	ปานกลาง
ด้านแผนงานตาม	(5.9)	(36.0)	(44.1)	(11.8)	(2.2)	(0.840)	
วัตถุประสงค์							
5.การให้ข้อมูลข่าวสารการ ใน	7	54	51	20	4	3.29	ปานกลาง
การดำเนินงาน	(5.1)	(39.7)	(31.5)	(14.7)	(2.9)	(0.887)	
6.มีส่วนร่วมในการแก้ไข	8	52	51	22	3	3.29	ปานกลาง
ปัญหาด้านการบริหารงานกลุ่ม	(5.9)	(38.2)	(37.5)	(16.2)	(2.2)	(0.887)	
7. การแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับ	4	54	56	18	4	3.26	ปานกลาง
กิจกรรม	(2.9)	(39.7)	(41.2)	(13.2)	(2.9)	(0.836)	
8.การแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับ	18	52	48	16	2	3.50	มาก
ผลประโยชน์	(13.2)	(38.2)	(35.3)	(11.8)	(1.5)	(0.918)	
9.ติดตามการดำเนินงาน ของ	3	17	71	42	3	2.81	ปานกลาง
กลุ่มและเครือข่าย	(2.2)	(12.5)	(52.2)	(30.9)	(2.2)	(0.762)	

จากตารางที่ 4.9 การศึกษาปรากฏผลดังนี้

ด้านการประชุม กลุ่มตัวอย่างในภาพรวมมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อยของการมีส่วนร่วม พบว่าสมาชิกมีส่วนร่วมในระดับมาก ได้แก่ การประชุมกลุ่มทุกครั้ง ($\bar{X} = 3.52$) ระดับปานกลางรวม 9 ประเด็น ได้แก่ 1) การระดม

ความคิดแก้ไขปัญหา 2) การตัดสินใจในแผนปฏิบัติงาน 3) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติงาน 4) การวางแผนในการปฏิบัติงาน 5) การศึกษาวิเคราะห์ปัญหา 6) การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย 7) การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ 8) การกำหนดวันเวลาและสถานที่ในการประชุม 9) การวางแผนเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นต้น ($\bar{X} = 3.30, 3.27, 3.25, 3.22, 3.18, 3.08, 3.08, 3.07$ และ 2.69 ตามลำดับ)

ด้านการปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างในภาพรวมมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อยของการมีส่วนร่วม พบว่าสมาชิกมีส่วนร่วมในระดับมาก รวม 6 ประเด็น ได้แก่ 1) การระดมทุนหรือลงหุ้นหรือเงินออม 2) การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ได้รับผลตอบแทน 3) การคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 4) การประชาสัมพันธ์ให้เพื่อนบ้านสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิก 5) ดำเนินตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และ 6) การเสียสละแรงงาน บริจาคเงิน วัสดุสิ่งของ ($\bar{X} = 3.80, 3.63, 3.55, 3.53, 3.53$ และ 3.52 ตามลำดับ) และในระดับปานกลาง รวม 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ดำเนินตามแผนพัฒนาที่คณะกรรมการได้กำหนดไว้ 2) การเข้ารับการอบรมถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานต่าง ๆ 3) การร่วมซื้อ-ขายวัตถุดิบและปัจจัยการผลิตทางการเกษตร 4) การตัดสินใจในการพิจารณากิจกรรมใหม่ๆ ไปประกอบอาชีพให้ประสบผลสำเร็จ 5) การจัดหาตลาดเพื่อกระจายสินค้าของสมาชิก 6) การเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิก หรือกลุ่มเครือข่ายและ 7) การมีส่วนร่วมปฏิบัติในเครือข่ายการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.40, 3.39, 3.22, 3.17, 3.08, 2.83,$ และ 2.72 ตามลำดับ)

ด้านการติดตามประเมินผล กลุ่มตัวอย่างในภาพรวมมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อยของการมีส่วนร่วม พบว่าสมาชิกมีส่วนร่วมระดับมาก รวม 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การแก้ไขปัญหาด้านผลประโยชน์ และ 2) การติดตามการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการผลิต ($\bar{X} = 3.50$ และ 3.41 ตามลำดับ) และในระดับปานกลางรวม 6 ประเด็น ได้แก่ 1) การติดตามการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านเงินทุน 2) การติดตามการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านแผนงานตามวัตถุประสงค์ 3) การให้ข้อมูลข่าวสารในการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการบริหารงานกลุ่ม 5) การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรม 6) การติดตามประเมินผลความสำเร็จของแผนปฏิบัติงาน และ 7) การติดตามการดำเนินงานของกลุ่มและเครือข่าย ($\bar{X} = 3.37, 3.31, 3.29, 3.29, 3.26, 3.24,$ และ 2.81 ตามลำดับ)

ตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

4.1 ปัญหาในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การวิจัยเรื่องนี้ ศึกษาปัญหาในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ ด้านการประชุม ด้านการปฏิบัติ และด้านการติดตามประเมินผล ผลการศึกษาปรากฏในตารางที่ 4.10 ดังนี้

ตารางที่ 4.10 ปัญหาในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา					$\bar{X}$ (S.D)	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)		
ปัญหาการประชุม						2.49 (0.689)	น้อย
1. ไม่มีเวลา	16 (11.8)	26 (19.1)	48 (35.3)	30 (22.0)	16 (11.8)	2.97 (1.167)	ปานกลาง
2. ไม่กล้าแสดงออก	4 (2.9)	19 (14.0)	32 (23.5)	61 (44.9)	20 (14.7)	2.45 (1.002)	น้อย
3.ขาดโอกาสในการแสดง ความคิดเห็น	2 (1.5)	11 (8.1)	41 (30.1)	53 (39.0)	29 (21.3)	2.29 (0.945)	น้อย
4.ช่วงเวลาในการประชุมนาน เกินไป	2 (1.5)	20 (14.7)	58 (42.6)	38 (27.9)	18 (13.2)	2.63 (0.941)	ปานกลาง
5.เล่นพรรคเล่นพวก	3 (2.2)	7 (5.1)	24 (17.6)	50 (36.8)	52 (38.2)	1.96 (0.984)	น้อย
6.แผนตลาดเพื่อรองรับ ผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ มีน้อย	19 (14.0)	30 (22.1)	36 (26.5)	33 (24.3)	18 (13.2)	2.99 (1.250)	ปานกลาง
7.การบริการไม่ทั่วถึง	8 (5.9)	11 (8.1)	33 (24.3)	40 (29.4)	44 (32.4)	2.25 (1.167)	น้อย
8.ความพร้อมของ คณะกรรมการมีน้อย	1 (0.7)	31 (22.8)	60 (41.1)	32 (23.5)	12 (8.8)	2.83 (0.907)	ปานกลาง
9.ขาดโอกาสในการตัดสินใจ ในการแก้ไขปัญหา	1 (0.7)	15 (11.0)	52 (38.2)	42 (30.9)	26 (19.1)	2.43 (0.948)	น้อย
10.ความพร้อมของสมาชิก และเครือข่ายมีน้อย	1 (0.7)	2 (1.5)	36 (26.5)	75 (55.1)	22 (16.2)	2.15 (0.729)	น้อย

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา					$\bar{X}$ (S.D)	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน(คน)	จำนวน(คน)	จำนวน(คน)	จำนวน(คน)	จำนวน(คน)		
	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)	(ร้อยละ)		
ปัญหาการปฏิบัติ						2.43	น้อย
						(0.736)	
1. ไม่ปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้	4 (2.9)	7 (5.1)	57 (41.9)	33 (24.3)	35 (25.7)	2.35 (1.014)	น้อย
2. ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ	1 (0.7)	9 (6.6)	47 (34.6)	41 (30.1)	38 (27.9)	2.22 (0.956)	น้อย
3. คณะกรรมการไม่ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่	.0 (.0)	11 (8.1)	39 (28.7)	37 (27.2)	49 (36.0)	2.08 (0.984)	น้อย
4. คณะกรรมการรวบอำนาจ	1 (0.7)	8 (5.9)	25 (18.4)	39 (28.7)	63 (46.3)	1.86 (0.967)	น้อย
5. การจัดสรรผลประโยชน์ไม่ยุติธรรม	10 (7.4)	7 (5.1)	25 (18.4)	55 (40.4)	39 (28.7)	2.22 (1.139)	น้อย
6. บัญชีรับจ่ายของกลุ่มไม่ต่อเนื่อง	4 (2.9)	10 (7.4)	34 (25.0)	46 (33.8)	42 (30.9)	2.17 (1.046)	น้อย
7. ราคาวัตถุดิบไม่แน่นอน	26 (19.1)	45 (33.1)	31 (22.8)	19 (14.0)	15 (11.0)	3.35 (1.250)	ปานกลาง
8. ไม่มีการแสวงหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์	6 (4.4)	25 (18.4)	45 (33.1)	29 (21.3)	31 (22.8)	2.60 (1.156)	น้อย
9. สมาชิก/คณะกรรมการไม่มีการเสียสละเวลาและความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติงาน	6 (4.4)	14 (10.3)	41 (30.1)	22 (16.2)	53 (39.0)	2.25 (1.203)	น้อย
10. ขั้นตอนในการดำเนินงานยุ่งยากทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน	6 (4.4)	16 (11.8)	54 (39.7)	26 (19.1)	34 (25.0)	2.51 (1.122)	น้อย
11. ประสิทธิภาพธรรมชาติทำให้ผลผลิตเสียหายจนหยุดทำกิจกรรม	42 (30.9)	42 (30.9)	26 (19.1)	9 (6.6)	17 (12.5)	3.61 (1.323)	มาก
12. ไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและเครือข่ายของแม่บ้านเกษตรกร	.0 (.0)	3 (2.2)	27 (19.9)	73 (53.7)	33 (24.3)	2.00 (0.730)	น้อย

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา					$\bar{X}$ (S.D)	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)	จำนวน(คน) (ร้อยละ)		
ปัญหาการติดตามประเมินผล						2.26 (0.825)	น้อย
1.ไม่มีความต่อเนื่องในการติดตามประเมินผล	7 (5.1)	13 (9.6)	55 (40.4)	32 (23.5)	29 (21.3)	2.53 (1.088)	น้อย
2.เป้าหมายการติดตามไม่แน่นอน	2 (1.5)	7 (5.1)	39 (28.7)	45 (33.1)	43 (31.6)	2.11 (0.966)	น้อย
3.ไม่กล้าตรวจสอบการบริหารของกลุ่ม	3 (2.2)	9 (6.6)	41 (30.1)	35 (25.7)	48 (35.3)	2.14 (1.050)	น้อย
4.ไม่นำปัญหาจากการติดตามประเมินผลมาปรับปรุงแก้ไข	4 (2.9)	9 (6.6)	60 (44.1)	34 (25.0)	29 (21.3)	2.44 (0.994)	น้อย
5.การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มไม่ต่อเนื่องทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม	6 (4.4)	10 (7.4)	54 (39.7)	32 (23.5)	34 (25.0)	2.42 (1.079)	น้อย
6.แผนโครงการมีมากเกินไปทำให้ไม่สามารถติดตามประเมินผลได้	2 (1.5)	8 (5.9)	48 (35.3)	37 (27.2)	41 (30.1)	2.21 (0.991)	น้อย
7.การประเมินกลุ่มแม่บ้านและกลุ่มเครือข่ายไม่ครอบคลุม	0 (.0)	2 (1.5)	27 (19.9)	69 (50.7)	38 (27.9)	1.94 (0.733)	น้อย

จากตารางที่ 4.10 การศึกษาปรากฏผลดังนี้

ด้านการประชุม กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในการดำเนินงาน ด้านการประชุม ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.49$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อยพบว่าสมาชิกมีปัญหาในระดับน้อยรวม 6 ประเด็น ได้แก่ คณะกรรมการเล่นพรรคเล่นพวก ความพร้อมของสมาชิกและเครือข่ายมีน้อย การบริการไม่ทั่วถึง ขาดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น ขาดโอกาสในการตัดสินใจในการแก้ไข ปัญหา และไม่กล้าแสดงออก ($\bar{X} = 1.96, 2.15, 2.25, 2.29, 2.43$ และ 2.45 ตามลำดับ) และมีปัญหาในระดับปานกลางรวม 4 ประเด็น ได้แก่ ช่วงเวลาในการประชุมนานเกินไป ความพร้อมของ

คณะกรรมการมีน้อย ไม่มีเวลา และแผนตลาดเพื่อรองรับผลผลิตและผลิตภัณฑ์มีน้อย ($\bar{X} = 2.63, 2.83, 2.97$ และ 2.99 ตามลำดับ)

ด้านการปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในการดำเนินงานด้านการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.43$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย พบว่าสมาชิกมีปัญหาในระดับน้อยรวม 10 ประเด็น ได้แก่ คณะกรรมการรวมอำนาจไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและเครือข่ายของแม่บ้านเกษตรกร คณะกรรมการไม่ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ บัญชีรายรับ-จ่ายของกลุ่มไม่ต่อเนื่อง ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ การจัดสรรผลประโยชน์ไม่ยุติธรรม สมาชิกและคณะกรรมการไม่มีการเสียสละเวลาและความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติงาน ไม่ปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ ขั้นตอนในการดำเนินงานยุ่งยากทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน และไม่มีการแสวงหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 1.86, 2.00, 2.08, 2.17, 2.22, 2.25, 2.35, 2.51$ และ 2.60 ตามลำดับ) ปัญหาระดับปานกลาง คือ ราคาวัตถุดิบไม่แน่นอน ($\bar{X} = 3.35$) และปัญหาระดับมาก คือ ประสบภัยธรรมชาติทำให้ผลผลิตเสียหายจนหยุดทำกิจกรรม ($\bar{X} = 3.61$)

ด้านการติดตามประเมินผล กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในการดำเนินงานด้านการติดตามประเมินผลในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.26$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อย พบว่าสมาชิกมีปัญหาในระดับน้อยตามลำดับ ดังนี้ การประเมินกลุ่มแม่บ้านและกลุ่มเครือข่ายไม่ครอบคลุม เป้าประสงค์ในการติดตามไม่แน่นอน ไม่กล้าตรวจสอบการบริหารของกลุ่ม แผนโครงการมีมากเกินไปทำให้ไม่สามารถติดตามประเมินผลได้ การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มไม่ต่อเนื่องทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรม ไม่นำปัญหาจากการติดตามประเมินผลมาปรับปรุงแก้ไข และไม่มีความต่อเนื่องในการติดตามประเมินผล ($\bar{X} = 1.94, 2.11, 2.14, 2.21, 2.42, 2.44$ และ 2.53 ตามลำดับ)

4.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 27 คน จากจำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 19.85 ให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้

- 1) ต้องการให้เจ้าหน้าที่มาเยี่ยมบ่อย ๆ และให้ข้อเสนอแนะ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานแม่บ้านเกษตรกร
- 2) ต้องการขยายตลาดรองรับผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญที่จำแนกออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ มีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 **วัตถุประสงค์การวิจัย** การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

1.2 **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรในการวิจัย คือ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ทุกตำบลในพื้นที่อำเภอบ้านตาก จำนวน 55 กลุ่ม สมาชิก 1,070 คน โดยศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มในรอบปีที่ผ่านมาในปี 2549 กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจากสูตรของ Taro Yamane จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 136 คน โดยการจัดสัดส่วนกลุ่ม และสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ

1.3 **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีคำถามแบบปลายเปิดและคำถามแบบปลายปิด แล้วตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา พร้อมนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับกลุ่มที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น และนำมาแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้น

1.4 **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคลในพื้นที่ที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอาศัยอยู่ และตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล

1.5 **การวิเคราะห์ข้อมูล** วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติของการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.6 ผลการวิจัย จากการวิจัยข้อมูล สรุปดังนี้

1.6.1 ปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน

เกษตรกร มีอายุเฉลี่ย 47.41 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาภาคบังคับ สมรสแล้ว ภูมิลำเนาเดิมอาศัยอยู่ในพื้นที่ จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.08 คน ประกอบอาชีพหลักทำนา อาชีพรองรับจ้างและเลี้ยงสัตว์ รายได้ของครอบครัวในภาคเกษตรเฉลี่ยปีละ 52,525.73 บาท และรายได้นอกภาคเกษตร เฉลี่ยปีละ 44,817.65 บาท ค่าใช้จ่ายของครอบครัวในรอบปีที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภค รองลงมาเป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุนในการประกอบอาชีพ ผลตอบแทนที่ได้รับจากการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจ่ายเป็นเงินปันผล รองลงมาเป็นค่าแรงจากกิจกรรม การเข้ามามีส่วนร่วมในเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในรูปแบบการระดมทุนและหุ้น รองลงมาในรูปแบบกู้ยืมเงินกองทุน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 10.77 ปี สถานภาพในกลุ่มเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่ไม่เป็นผู้นำท้องถิ่น แต่เป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน รองลงมาเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คือต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต รองลงมาต้องการความรู้ และเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ สมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในระดับมาก การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับน้อยๆ ส่วนการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ อยู่ในระดับนานๆ ครั้ง

1.6.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านการประชุมในภาพรวมมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ประเด็นย่อยการมีส่วนร่วมระดับมาก ได้แก่ การประชุมกลุ่มทุกครั้ง ส่วนด้านการปฏิบัติในภาพรวมมีส่วนร่วมระดับปานกลาง ประเด็นย่อยการมีส่วนร่วมในระดับมาก ได้แก่ การระดมทุนลงหุ้นและเงินออม และสำหรับด้านการติดตามประเมินผลในภาพรวมมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ประเด็นย่อยการมีส่วนร่วมระดับมาก ได้แก่ การแก้ไขปัญหาด้านผลประโยชน์

1.6.3 ปัญหาในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านการประชุมในภาพรวมมีปัญหาในการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย ประเด็นย่อยที่มีปัญหาระดับน้อย ได้แก่ คณะกรรมการเล่นพรรคเล่นพวก ระดับปัญห่าปานกลาง ได้แก่ แผนตลาดเพื่อรองรับผลผลิตและผลิตภัณฑ์ มีน้อย ด้านการปฏิบัติในภาพรวมมีปัญหาในการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย ประเด็นย่อยที่มีปัญหาระดับน้อย ได้แก่ คณะกรรมการรวบอำนาจ ปัญหาระดับปานกลาง ได้แก่ ราคาวัตถุดิบไม่แน่นอน ปัญหาระดับมาก ได้แก่ ประสพภัยธรรมชาติทำให้ผลผลิตเสียหายจนหยุดทำกิจกรรม และด้านการติดตามประเมินผล สมาชิกกลุ่มในภาพรวมมีปัญหาในการดำเนินงานอยู่ใน

ระดับน้อย ประเด็นย่อยมีปัญหาระดับน้อยได้แก่ การประเมินกลุ่มแม่บ้านและกลุ่มเครือข่ายไม่ครอบคลุม และไม่มีความต่อเนื่องในการติดตามประเมินผล

1.6.4 ข้อเสนอแนะ

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่มาเยี่ยมบ่อย ๆ และให้ข้อเสนอแนะ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานแม่บ้านเกษตรกร และต้องการขยายตลาดรองรับผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2. อภิปรายผล

จากผลการศึกษาปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอบ้านดง จังหวัดตาก ตลอดจนปัญหาข้อเสนอแนะ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

2.1 ปัจจัยทางสังคม ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีอายุเฉลี่ย 47.41 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาภาคบังคับ มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องถื่น ประกอบการเกษตรเป็นหลัก จะเห็นได้ว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในวัยกลางคน ระดับการศึกษาเพียงภาคบังคับ มีภารกิจต้องดูแลครอบครัว มีประสบการณ์ในการประกอบอาหารและถนอมอาหารรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อรับความรู้ในด้านการเกษตรและอาหารเพื่อโภชนาการ ตามนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรที่มุ่งส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อรับความรู้ เทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ และการจัดการผลผลิตในการเพิ่มมูลค่าจากผลผลิตเกษตร สมาชิกนำความรู้ไปพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรให้ยั่งยืน พัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัว และต่อมาในปี 2538-2549 กรมส่งเสริมการเกษตรได้สนับสนุนงบประมาณโครงการให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จึงเป็นแรงจูงใจให้สมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมการผลิตเพื่อจำหน่ายในระดับพื้นฐานและระดับธุรกิจ สมาชิกมีรายได้เพิ่มให้แก่ครอบครัว สอดคล้องกับการวิจัยของ สมใจ แซ่ตระกูล (2547: บทคัดย่อ) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมบางประการ การรับรู้วัตถุประสงค์ หลักเกณฑ์เงื่อนไขของการดำเนินงาน โครงการเพิ่มรายได้นอกภาคเกษตร การมีส่วนร่วมและความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มรายได้นอกภาคเกษตร มีอายุเฉลี่ย 43.42 ปี จบชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ซึ่งมีจำนวนมากในหมู่บ้าน มีส่วนร่วมและความพอใจในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า

2.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีอาชีพหลักทำนา จึงทำให้มีรายได้ของในครอบครัวในภาคเกษตรเฉลี่ย 52,525.73 บาท และนอกภาคเกษตรเฉลี่ย 44,817.65 บาท ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่นาส่วนใหญ่ของสมาชิกอยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานสามารถทำนาได้ตลอดปี สมาชิกกลุ่มได้รับความรู้และเทคโนโลยีผ่านศูนย์ข้าวชุมชน และนำไปปฏิบัติในไร่นาของตนเอง จนได้ผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด ทำให้จำหน่ายได้ราคาดี และมีสหกรณ์การเกษตรเป็นผู้รับซื้อข้าวจากเกษตรกร ส่วนอาชีพรอง คือรับจ้าง สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่เป็นวัยแรงงานในช่วงว่างจากการทำนาจึงมักไปรับจ้างในด้านการเกษตร รับจ้างในโรงงานหินแกรนิต และรับจ้างการทำผลิตภัณฑ์ในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ทำให้สมาชิกมีรายได้ของครอบครัวจากภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรด้วย

2.3 แรงจูงใจ ที่ทำให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ 1) ด้วยความสมัครใจและต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัว 2) ต้องการความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ และ 3) เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกกลุ่มมีอาชีพหลักคือทำนา จึงเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเพราะต้องการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตครอบครัว การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐาน ได้เรียนรู้การใช้เครื่องมือเครื่องใช้เทคโนโลยีการผลิตใหม่ที่ทันสมัยและมีกำลังการผลิต ตลอดจนได้รับการประสานติดต่อกับเจ้าหน้าที่และเครือข่าย และได้รับการยอมรับและยกย่องในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายกรมส่งเสริมการเกษตร ในแนวทางการพัฒนาแม่บ้านเกษตรกร เน้นส่งเสริมบทบาทของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในด้านการผลิตและการพัฒนาครอบครัว และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของคณิตจิตรรักษา (2536:บทคัดย่อ) ศึกษาถึงแรงจูงใจของสมาชิกในการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าแรงจูงใจที่สมาชิกกลุ่มมีความโน้มเอียงไปมากที่สุดในการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร คือแรงจูงใจจากผลประโยชน์ เป็นขั้นตอนของความต้องการความสมหวังของชีวิต

2.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในภาพรวมสมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจระดับมาก ประเด็นที่สมาชิกกลุ่มเข้าใจสูงสุด ได้แก่ 1) คุณสมบัติของคณะกรรมการจะต้องมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีความสามารถ เสียสละ มีความคิดริเริ่ม ขยัน อดทน ใฝ่หาความรู้ 2) กิจกรรมกลุ่มมีความสำคัญแก่สมาชิกกลุ่มหลายประการ ได้แก่ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีรายได้เสริม สร้างอาชีพใหม่ เกิดการเรียนรู้และแนวคิดใหม่ เลขานุการทำหน้าที่ในการจัดทำทะเบียนสมาชิก จัดบันทึกการประชุม จัดเตรียมสถานที่ประชุม และวาระการประชุม และ 3) กิจกรรมกลุ่มมีความสำคัญแก่สมาชิกกลุ่มหลายประการ ได้แก่ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีรายได้เสริม สร้างอาชีพใหม่ เกิดการเรียนรู้และแนวคิดใหม่ ทั้งนี้

เนื่องจากสมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการเข้าประชุมเป็นประจำทุกเดือน และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกมาเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้สมาชิกคิดว่าภาระจะคัดเลือกผู้นำกลุ่มนั้นจะต้องเลือกคนที่มีความสามารถ มีการมองการณ์ไกลในการพัฒนากลุ่มให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ส่วนประเด็นที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความเข้าน้อยที่สุด ได้แก่ คณะกรรมการของกลุ่มฯ จะอยู่ในวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีความเข้าใจและไว้วางใจคณะกรรมการบริหาร จึงคัดเลือกคณะกรรมการบริหารชุดเดิม ต่อมาหลาย ๆ วาระ ทำให้สมาชิกบางคน ไม่เข้าใจวาระการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มว่ามีเพียงหนึ่งปี คิดว่าอยู่นานเท่ากับวาระของผู้ใหญ่บ้านหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบกับการเลือกตั้งคณะกรรมการไม่ได้เลือกแบบเป็นทางการ

2.5 การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน

เกษตรกรได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยภาพรวมระดับบ้อย ๆ ได้แก่ การเยี่ยมเยียนและพบปะ การได้รับเอกสารวิชาการ การอบรมถ่ายทอดความรู้และการสาธิต การช่วยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็นกลุ่มที่ได้รับการประสานการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรมาเป็นเวลานาน สอดคล้องกับ นูรุต พึ่งสุข (2546:60) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกสหกรณ์ การเกษตรพัฒนาจำกัด จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐจะให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ต่อสมาชิกที่เป็นประโยชน์ต่อการเข้าร่วมกิจกรรมที่รวดเร็วและสม่ำเสมอ

ประเด็นที่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับนาน ๆ ครั้ง ได้แก่ การไปศึกษาดูงาน การแนะนำแก้ไขปัญหา การร่วมจัดเวทีประชาคมเพื่อวางแผนและพัฒนา ทั้งนี้เนื่องจากกรมส่งเสริมการเกษตรมีงบประมาณน้อย ในเรื่องการศึกษาดูงาน การแก้ไขปัญหา และการร่วมจัดเวทีประชาคมเพื่อวางแผนและพัฒนา ทั้งนี้เนื่องจากนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรให้เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีหน้าที่รับผิดชอบงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลด้วย ประกอบกับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบประจำตำบล บางครั้งไม่สามารถแนะนำแก้ไขปัญหากิจกรรมแม่บ้านได้โดยตรง เจ้าหน้าที่โดยตรงจะเข้าไปนาน ๆ ครั้ง สำหรับประเด็นการจัดเวทีประชาคมนั้น สมาชิกกลุ่มแม่บ้านไม่ค่อยได้ออกไปศึกษาดูงานหรือรับรู้เกี่ยวกับเรื่องการจัดเวที จึงทำให้เข้าใจว่าเป็นเรื่องของผู้นำหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) หรือเจ้าหน้าที่เท่านั้น

2.6 การมีส่วนร่วมการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก ในด้านการประชุม ด้านการปฏิบัติ และด้านการติดตามประเมินผล ทั้ง 3 ด้านในระดับปานกลาง จึงควรอภิปรายมูลเหตุของการมีส่วนร่วมการดำเนินงานทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

ด้านการประชุม การมีส่วนร่วมในภาพรวมระดับปานกลาง ประเด็นการมีส่วนร่วม สูงสุด ได้แก่ การประชุมกลุ่มทุกครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกจะมาประชุมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความก้าวหน้า และรับทราบผลการดำเนินงานของกลุ่ม การประชุมแต่ละครั้งจะใช้เวลาว่างจากกิจกรรมในไร่นา เช่น เวลากลางคืน โดยใช้เวลาไม่นาน สมาชิกจึงมีส่วนร่วมในการประชุมมาก นอกจากนี้ หากสมาชิกเข้าร่วมประชุมทุกครั้งจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการในเรื่องสิทธิที่จะได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากกลุ่มเป็นอันดับแรก

ประเด็นที่มีส่วนร่วมน้อย ได้แก่ การประชุมเพื่อคิดวิเคราะห์แผน การวางแผน การกำหนดแผนงาน โครงการ และการแก้ไขปัญหา เนื่องจากสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่มีความรู้ทักษะ และประสบการณ์น้อย และในการจัดทำแผนพัฒนากลุ่มและแผนพัฒนาตำบล ส่วนใหญ่จะเป็นเฉพาะคณะกรรมการกลุ่มในฐานะสภากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลเป็นผู้เข้าร่วมจัดทำแผนทุกครั้ง

ด้านการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในภาพรวมระดับปานกลาง ประเด็นการมีส่วนร่วม สูงสุด ได้แก่ ระดมทุน หรือลงหุ้นหรือเงินออม ทั้งนี้เนื่องจากแม่บ้านเกษตรกรมีเงินกองทุนหมุนเวียนในกลุ่ม เป็นประเด็นที่ทำให้สมาชิกเข้าร่วมลงหุ้นในการระดมทุนของกลุ่ม เพื่อนำไปดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดผลกำไรตอบแทนสมาชิกในรูปเงินปันผลจากหุ้น และเป็นแหล่งดอกเบียต่ำ สมาชิกมีความตระหนักรักและเป็นเจ้าของในหุ้นและเงินกองทุนของกลุ่มที่มีอยู่ มีความหวงแหนและดูแลรักษาในการใช้เงินและการนำไปดำเนินกิจกรรม รับฟังการประชุมชี้แจงจากคณะกรรมการกลุ่ม และมีการยกย่องเชื่อถือว่าคณะกรรมการบริหารของกลุ่ม มีความซื่อสัตย์สุจริต จึงมีการลงหุ้นและระดมหุ้นในกลุ่ม

ด้านการติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมในภาพรวมระดับปานกลาง ประเด็นที่สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมสูงสุด คือ การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับผลประโยชน์ ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกให้ความสำคัญเรื่องผลตอบแทนจากการดำเนินกิจกรรม รวมถึงปัญหาในการผลิต การตลาด และการจัดการกลุ่ม หากมีปัญหาก็เกิดขึ้นสมาชิกกลุ่มสามารถช่วยกันแก้ไขได้ทันเหตุการณ์

2.7 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การวิจัยเรื่องนี้ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ ด้านการประชุม ด้านการปฏิบัติ และด้านการติดตามประเมินผล มีผลอภิปรายดังนี้

ด้านการประชุม ในภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ประเด็นสูงสุด ได้แก่ ไม่มีเวลา ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกประกอบอาชีพทางการเกษตร ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติดูแลในไร่นาของตนเอง นอกจากนี้ยังเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ อีกหลายองค์กรภายใต้หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการจัดประชุมบ่อย ๆ

ด้านการปฏิบัติ ในภาพรวมมีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย ประเด็นที่มีปัญหาสูงสุด ได้แก่ ประสพภัยธรรมชาติทำให้ผลผลิตเสียหายจนไม่ทำกิจกรรม ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกกลุ่มแม่บ้านบางส่วนมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่นอกเขตชลประทานทำให้ต้องอาศัยน้ำฝน จึงอาจจะได้รับผลกระทบจากภัยแล้งหรือน้ำท่วม ส่วนประเด็นรองลงมา ได้แก่ ราคาวัตถุดิบไม่แน่นอน และไม่มีการแสวงหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนผลิตเพื่อจำหน่ายในท้องถิ่น ปริมาณการใช้วัตถุดิบไม่มากนัก สมาชิกกลุ่มขาดความรู้เรื่องการวางแผนด้านการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต และการตลาดระหว่างกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มส่งเสริมการเกษตร การผลิตส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบในปริมาณไม่มากนัก โดยผ่านการซื้อขายจากพ่อค้าคนกลาง

ประเด็นปัญหาด้านการปฏิบัติที่น้อยที่สุดคือ คณะกรรมการรวบอำนาจ ทั้งนี้เนื่องจากคณะกรรมการมีการกำหนดกฎกติกาที่ชัดเจน โดยให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่มด้วย อันแสดงถึงคณะกรรมการมีการปฏิบัติงานที่ซื่อสัตย์ และให้บริการที่เท่าเทียมกัน

ด้านการติดตาม ในภาพรวมมีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย ประเด็นปัญหาสูงสุดคือ ไม่มีความต่อเนื่องในการติดตามประเมินผล ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกมีความเข้าใจว่าเรื่องการบริหารจัดการเป็นเรื่องของคณะกรรมการ การติดตามประเมินผลจึงเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการ และเจ้าหน้าที่ที่จะออกมาติดตามประเมินผล

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 ควรส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชี กระบวนการผลิต การทำผลิตภัณฑ์ ในกลุ่มผู้จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา เพราะกลุ่มนี้มีจำนวนมากในหมู่บ้าน และมีส่วนร่วมและความพอใจในการดำเนินงาน

3.1.2 กรมส่งเสริมการเกษตร ควรมีแผนส่งเสริมการจัดอบรมการจัดกระบวนการเรียนรู้เวทีชุมชนให้คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อนำไปจัดเวทีชุมชนของกลุ่มต่อไป

3.1.3 ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนให้แก่ คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการวิเคราะห์การจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยให้ตระหนักถึงศักยภาพ จุดอ่อน จุดแข็ง และภูมิปัญญา

3.1.4 ควรสนับสนุนสภากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบล จัดทำแผนงาน โครงการ พัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด และหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในท้องถิ่นอื่น ๆ หรือประเด็นหัวข้ออื่น ๆ

3.2.2 ศึกษากระบวนการทำแผนขับเคลื่อนได้ดีในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และนโยบายรัฐสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน จึงน่าจะศึกษาแนวทางการเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับต่าง ๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรณีศ เชื้อศิริถาวร (2544) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน
เกษตรกรอำเภอกุฉินชัย จังหวัดอุดรธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2546 ก) การจัดตั้งและดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
..... (2546 ข) แนวทางการดำเนินงานสภากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์นิวธรรมดาการพิมพ์(แห่งประเทศไทย) จำกัด
- ..... (2539 ก) เอกสารการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (อัครสำเนา)
- ..... (2539 ข) เอกสารประกอบการสัมมนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้รับผิดชอบ
เคหกิจเกษตร (อัครสำเนา)
- เกษม ไตรพิจารณ์ (2545) “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการศูนย์บริการและถ่าย
เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- คณิต จิตรรักษา (2536) “ศึกษาแรงจูงใจของสมาชิกในการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร
ในจังหวัดเชียงใหม่” สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ กรมส่งเสริมการเกษตร
- คำรณ ศรีคำไทย (2534) “ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชาวกะเหรี่ยง
ในกิจกรรมของศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา จังหวัดลำพูน” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- จารุณี เหลืองกำเนิด (2547) “ศึกษาโครงการส่งเสริมเงินออมเฉลิมพระเกียรติ 72
พรรษามหาราช ในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร” กรมส่งเสริมการเกษตร
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์สภาการพิมพ์
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร์ (2540) “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม
ร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

- คูสิต เวชกิจ (2535) “การมีส่วนร่วมของประชาชนและการระดมทรัพยากรเพื่อการป่าไม้ชุมชน”
 ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการป่าไม้ชุมชน หน่วยที่ 5 หน้า 213-214 นนทบุรี
 สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ณัฐอรินทร์ แสงทอง (2547) “ศึกษา กระบวนการทางการบริหารจัดการวิสาหกิจเกษตร
 ชุมชนและการเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ผ้าฝ้ายย้อมผ้าสีครามตามธรรมชาติ
 ศึกษาเฉพาะกรณี กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกรดงยางพรพิบูลย์ ตำบลบ้านแดง อำเภอพิบูลย์
 รักษ์ จังหวัดอุดรธานี” ผลงานวิจัย กรมส่งเสริมการเกษตร
- นงกาญจน์ บุรณรักษ์ (2531) “ศึกษาคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของชาว
 กะเหรี่ยงในจังหวัดกาญจนบุรีและราชบุรี ภายใต้โครงการของกรมประชาสงเคราะห์
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) “กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงาน
 พัฒนาชุมชน” ใน *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* หน้า 177-194
 กรุงเทพมหานคร ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล
- นุรุต พึ่งสุข (2546) “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร
 พัฒนาจำกัด จังหวัดอุบลราชธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
 แผนกวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2547) “การวิจัยการมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตร” ใน *ประมวล
 สารชุดวิชา การวิจัยเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร* หน่วยที่ 9 หน้า 281 –
 302 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและ
 สหกรณ์
- _____ (2548) *รายงานการประชุมทางวิชาการ เรื่อง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง* จัดโดย
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช วันที่ 25 – 27 พฤศจิกายน 2548 สาขาวิชาส่งเสริม
 การเกษตรและสหกรณ์ (อัครสำเนา)
- ประพันธ์ สุททาวาส (2522) *จิตวิทยาทางสังคม* เชียงใหม่ โรงพิมพ์กลางเวียง
- พรรณี ชูทัย (2522) *จิตวิทยาการเรียนการสอน* กรุงเทพมหานคร วรุฒิกการพิมพ์
- พรทิพย์ ศรีแสงจันทร์ และคณะ (2539) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลสำเร็จการดำเนินงานกลุ่ม
 แม่บ้านเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงใต้: ศึกษาเฉพาะกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรางสาตี ตำบลราง
 สาตี อำเภอนาม่วง จังหวัดกาญจนบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
 แผนกวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- พิฑูร สาตราภัย (2539) “การมีส่วนร่วมของสตรีทางด้านการเกษตร: ศึกษาเฉพาะกรณีสตรีในโครงการกระจายการผลิตชลประทานราษฎรภาคเหนือ โครงการย่อยแม่คำปอง จังหวัดแพร่” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- พิสิทธิ์ สารวิจิตร (2523) *พุทธศาสตร์การสอนวิชาการพัฒนาตนเองและบุคลิกภาพจากระดับอนุบาลถึงปริญญาเอก* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- พิงพิศ ดุลยพัชร (2530) *งานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ฝ่ายเทคนิคเกษตร กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร ม.ป.ป.(อัครสำเนา)*
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) *นโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพมหานคร*
- บุวิวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) *การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย
- เยาวลักษณ์ มากดี (2538) “ศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร
- ไวรัช เจียมบรรจง (2522) *จิตวิทยาสังคม* กรุงเทพมหานคร คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูพระนคร
- ศิริวรรณ วงษ์สมบัติ (2533) “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรใน อำเภอสันทราย และอำเภอแม่ริม จังหวัด เชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
- สมใจ เช่งตระกูล (2547) “ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการดำเนินงานโครงการเพิ่มรายได้นอกภาคเกษตรของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดบุรีรัมย์” สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ กรมส่งเสริมการเกษตร
- สมศักดิ์ สุขวงศ์ (2532) “*วนศาสตร์ชุมชน*” ใน *เอกสารวิชาการและแนวทางวิชาการเพื่อพัฒนาป่าไม้ของไทยในปัจจุบัน* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สวนา พรพัฒน์กุล (2522) *จิตวิทยาทั่วไป* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์อักษรพัฒนาพาณิชย์
- สุรพล จันทราปัดย์ (2544) “การนิเทศในการบริหารโครงการส่งเสริมการเกษตร” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารและการนิเทศงานส่งเสริมการเกษตร* หน้า 193 นนทบุรี สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สำนักงานเกษตรจังหวัดตาก (2549) ข้อมูลสถาบันเกษตรกรจังหวัดตาก ปี 2549 (อัดสำเนา)
สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านตาก (2545) แนวทางพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก
(อัดสำเนา)

สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านตาก (2549) ทะเบียนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
(อัดสำเนา)

อนุสรณ์ สุวรรณสัทสิศกร (2529) “ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลต่อ
โครงการ กสช. ปี 2528 อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น” วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2522) คำบรรยายวิชาทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อัดสำเนา)

ภาคผนวก

ภาคผนวก
แบบสัมภาษณ์

เลขที่แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การมีส่วนร่วมการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ การศึกษาการมีส่วนร่วม การดำเนินงานตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

2. ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถาม ให้ผู้ตอบฟังแล้วผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หรือเติมข้อความในช่องว่าง

3. แบบสัมภาษณ์มีทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านสังคม ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมการดำเนินงาน ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก

ตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านสังคม ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก

1. ปัจจุบันอายุ.....ปี A1
2. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน A2
  - ( ) จบชั้นประถมศึกษาภาคบังคับ (ป.6,ป.7)   ( ) จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)
  - ( ) จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)   ( ) อื่น ๆ (ระบุ).....
3. สถานภาพการสมรส A3
  - 1. ( ) โสด   2. ( ) สมรส   3. ( ) หม้าย
4. ภูมิลำเนาเดิม A4
  - 1. ( ) ตั้งรกรากมาแต่บรรพบุรุษ   2. ( ) ย้ายมาจากที่อื่น ..... ปี
5. จำนวนสมาชิกในครอบครัว .....คน A5

6. อาชีพหลัก(อาชีพหลักคือ อาชีพที่สร้างรายได้สูงสุดให้แก่ครอบครัวในรอบ 1 ปี) A6
- ( ) ทำนา
  - ( ) ทำไร่
  - ( ) ทำสวน
  - ( ) เลี้ยงสัตว์
  - ( ) ประมง
  - ( ) อื่น ๆ (ระบุ).....
7. อาชีพรอง(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) A7
- ( ) ทำนา A71
  - ( ) ทำไร่ A72
  - ( ) ทำสวน A73
  - ( ) เลี้ยงสัตว์ A74
  - ( ) ประมง A75
  - ( ) ค้าขาย A76
  - ( ) รับจ้าง A77
  - ( ) อื่น ๆ ระบุ..... A78
8. แหล่งและจำนวนรายได้ของครอบครัวในรอบ 1 ปี มาจาก(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) A8
- ( ) ในภาคการเกษตร .....บาทต่อปี A81
  - ( ) นอกภาคการเกษตร .....บาทต่อปี A82
9. ค่าใช้จ่ายในครอบครัว ในรอบปีที่ผ่านมา(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) A9
- ( ) ใช้ในการลงทุนประกอบอาชีพ A91
  - ( ) ค่าใช้จ่ายอุปโภค บริโภคในครัวเรือน A92
  - ( ) ชำระหนี้สิน A93
  - ( ) การศึกษาบุตร A94
  - ( ) อื่น ๆ (ระบุ)..... A95
10. ผลตอบแทนที่ได้รับจากการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) A10
- ( ) เงินปันผล A102
  - ( ) ปัจจัยการผลิต A103
  - ( ) ค่าแรงจากกิจกรรม A104

- ( ) อบรมรับความรู้ การศึกษาดูงาน A105
11. รูปแบบการเข้ามามีส่วนร่วม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) A11
- ( ) การระดมทุน/หุ้น A112
- ( ) ระดมปัจจัย A113
- ( ) เงินออม A114
- ( ) ยืมเงินกองทุน A115
- ( ) ฌาปนกิจสงเคราะห์ A11
12. สถานภาพการเป็นผู้นำในท้องถิ่น หรือตำแหน่งทางสังคมที่ประชาชนเลือกหรือ
ทางราชการแต่งตั้ง A12
- ( ) เป็นผู้นำ ( ) ไม่เป็น
- ( ) ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน กรรมการหมู่บ้าน A121
- ( ) คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร A122
- ( ) สมาชิก อบต. สท. อปท. A123
13. สถานภาพภายในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) A13
- ( ) เป็นคณะกรรมการ ( ) ไม่เป็น
- ( ) คณะกรรมการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร A131
- ( ) คณะกรรมการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับตำบล A132
- ( ) คณะกรรมการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับอำเภอ A133
- ( ) คณะกรรมการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับจังหวัด A134
14. การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ A14
- ( ) กลุ่มเกษตรกร A141
- ( ) กลุ่มส่งเสริมอาชีพเกษตรกร A142
- ( ) กลุ่มลูกค้า ธกส. A143
- ( ) กลุ่มสหกรณ์ A144
- ( ) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต A145
- ( ) กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน A146
- ( ) กลุ่มพัฒนาสตรี A147
- ( ) กลุ่ม อสม. A148
- ( ) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน A149
15. ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกองทุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร .....ปี A15

16. แรงจูงใจที่ทำให้เป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) A16
- ( ) ต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต A161
  - ( ) ต้องการได้รับการสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ A162
  - ( ) ต้องการความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ A163
  - ( ) เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม A164
  - ( ) ได้รับการชักชวนของสมาชิกกลุ่ม และการประชาสัมพันธ์ A165
  - ( ) มีอาชีพเสริม ค่าตอบแทน และรายได้เสริม A166
  - ( ) ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ A167
  - ( ) มีเพื่อนและเครือข่ายการตลาด การยอมรับการยกย่อง A168

17. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร A17
ให้เติมเครื่องหมาย ลงในวงเล็บ ตามความคิดเห็น 1 ถูก 2 ผิด

ประเด็น	ถูก	ผิด	
1. หน้าที่ของสมาชิกกลุ่มคือเข้าร่วมประชุมประจำเดือนอย่างสม่ำเสมอ			A171
2. สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการออกและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ			A172
3. สมาชิกกลุ่มจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มทุกครั้ง			A173
4. กิจกรรมกลุ่ม มีความสำคัญแก่สมาชิกหลายประการ ได้แก่ การใช้เวลาว่าง ให้เป็นประโยชน์ มีรายได้เสริม สร้างอาชีพใหม่ เกิดการเรียนรู้และแนวคิดใหม่			A174
5. เลขานุการทำหน้าที่ในการจัดทำทะเบียนสมาชิก จัดบันทึกการประชุม จัดเตรียมสถานที่ประชุมและวาระการประชุม			A175
6. ประธานทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมเท่านั้น			A176
7. คณะกรรมการจะประชุมชี้แจง รายงานผลการดำเนินงานและปัญหาต่าง ๆ แก่สมาชิก			A177
8. คณะกรรมการของกลุ่มอยู่ในวาระดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี			A178
9. คุณสมบัติของคณะกรรมการจะต้องมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีความสามารถ เสียสละ มีความคิดริเริ่ม ขยัน อดทน ใฝ่หาความรู้			A179
10. การตรวจสอบเอกสาร หลักฐานการเงิน ทะเบียน กิจกรรมต่าง ๆ เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการเท่านั้น สมาชิกไม่มีการตรวจสอบ			A1710
11. การพ้นจากสภาพของสมาชิก เนื่องจาก ตาย ลาออก ข้ายกมิลำเนา ใจฝ่ำฝืนกฎระเบียบ ข้อบังคับ			A1711

18. การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

A18

เรื่อง	บ่อย ๆ	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย	
1. เยี่ยมเยียน / พบปะ				A181
2. อบรมถ่ายทอดความรู้/สาธิต				A182
3. การไปศึกษาดูงาน				A183
4. การได้รับเอกสารวิชาการ				A184
5. สนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เงินทุน ปุ๋ยเคมี วัสดุอุปกรณ์				A185
6. ช่วยประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง				A186
7. การแนะนำแก้ไขปัญหา				A187
8. การร่วมจัดเวทีประชาคมเพื่อวางแผนและพัฒนา				A188

19. การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ (หน่วยงานอื่น ๆ หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด ปกครองอำเภอบ้านตาก พัฒนาชุมชน สาธารณสุข ชกส. สหกรณ์ การศึกษานอกโรงเรียน องค์การเพื่อเกษตรกรกร บริษัทเอกชน ฯ) A19

เรื่อง	บ่อย ๆ	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย	
1. เยี่ยมเยียน / พบปะ				A191
2. อบรมถ่ายทอดความรู้/สาธิต				A192
3. การไปศึกษาดูงาน				A193
4. การได้รับเอกสารวิชาการ				A194
5. สนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ เงินทุน ปุ๋ยเคมี วัสดุอุปกรณ์				A195
6. ช่วยประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง				A196
7. การแนะนำแก้ไขปัญหา				A197
8. การร่วมจัดเวทีประชาคมเพื่อวางแผนและพัฒนา				A198

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมการดำเนินงานกองทุนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอบ้านตาก B

หมายเหตุ คะแนนการมีส่วนร่วม มี 5 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมมากที่สุด	5 คะแนน
2. การมีส่วนร่วมมาก	4 คะแนน
3. การมีส่วนร่วมปานกลาง	3 คะแนน
4. การมีส่วนร่วมน้อย	2 คะแนน
5. การมีส่วนร่วมน้อย	1 คะแนน

ประเภทการมีส่วนร่วมการประชุม	ระดับการมีส่วนร่วม					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ร่วมประชุมทุกครั้ง						B1
2. ศึกษาวิเคราะห์ปัญหา						B2
3. กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย						B3
4. วางแผนในการปฏิบัติงาน						B4
5. ตัดสินใจในแผนปฏิบัติงาน						B5
6. การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ						B6
7. ระดมความคิด แก้ไข						B7
8. กำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ						B8
9. กำหนดวัน เวลา สถานที่ในการประชุม						B9
10. วางแผนเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร						B10

ประเภทการมีส่วนร่วมปฏิบัติ	ระดับการมีส่วนร่วม					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. การคัดเลือกคณะกรรมการบริหาร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร						B11
2. การเสียสละ แรงงาน บริจาคเงิน วัสดุสิ่งของ						B12
3. การประชาสัมพันธ์ ให้เพื่อนบ้าน สมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิก						B13
4. ร่วมระดมทุน หรือลงทุนเงินออม						B14
5. การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกรที่มีผลตอบแทน						B15
6. เข้ารับการอบรมถ่ายทอดความรู้ จากหน่วยงานต่าง ๆ						B16
7. ดำเนินตามกฎระเบียบข้อบังคับ						B17
8. ดำเนินตามแผนงานพัฒนาที่ คณะกรรมการได้กำหนดไว้						B18
9. ร่วมในการซื้อ-ขายวัตถุดิบและ ปัจจัยการผลิตการเกษตร						B19
10. จัดตลาดเพื่อกระจายสินค้า ของสมาชิกกลุ่ม						B20
11. เป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ แก่สมาชิก หรือกลุ่มเครือข่าย						B21
12. ตัดสินใจในการพิจารณากิจกรรมใหม่ๆ ไป ประยุกต์ใช้ให้ประสบผลสำเร็จ						B22
13. การมีส่วนร่วมปฏิบัติในเครือข่าย						B23

3. การมีส่วนร่วมติดตาม ประเมินผล

ประเภทการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. การติดตามและประเมินผลความสำเร็จของแผนปฏิบัติงาน						B24
2. การติดตาม การดำเนินงานด้านการผลิต						B25
3. การติดตาม การดำเนินงานด้านเงินทุน						B26
4. การติดตาม การดำเนินงานด้านแผนงานตามวัตถุประสงค์						B27
5. การให้ข้อมูลข่าวสารในการดำเนินงาน						B28
6. มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการบริหารงานกลุ่ม						B29
7. การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรม						B30
8 การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับผลประโยชน์						B31
9. ติดตามการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและเครือข่ายแม่บ้านเกษตรกร						B32

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านตาก C

ปัญหาด้านการประชุม	ระดับปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ไม่มีเวลา						C1
2. ไม่กล้าแสดงออก						C2
3. ขาดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น						C3
4. ช่วงเวลาในการประชุมนานเกินไป						C4
5. เล่นพรรค เล่นพวก						C5
6. แผนตลาดรองรับผลผลิต/ผลิตภัณฑ์ มีน้อย						C6
7. บริการไม่ทั่วถึง						C7
8. ความพร้อมของคณะกรรมการ มีน้อย						C8
9. ขาดโอกาสในการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา						C9
10. ความพร้อมของสมาชิกและเครือข่ายมีน้อย						C10

ปัญหาด้านการปฏิบัติ	ระดับปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ไม่ปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้						C11
2. ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ						C12
3. คณะกรรมการไม่ปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่						C13
4. คณะกรรมการรวบอำนาจ						C14
5. การจัดสรรผลประโยชน์ไม่ยุติธรรม						C15
6. บัญชีรับจ่ายของกลุ่มไม่ต่อเนื่อง						C16
7. ราคาวัตถุดิบไม่แน่นอน						C17
8. ไม่มีการแสวงหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์						C18
9. สมาชิก/คณะกรรมการ ไม่มีการเสียสละเวลาและความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติงาน						C19
10. ขั้นตอนในการดำเนินงานยุ่งยากทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน						C20
11. ประสพภัยธรรมชาติทำให้ผลผลิตเสียหายจนหยุดทำกิจกรรม						C21
12. ไม่มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและเครือข่ายแม่บ้านเกษตรกร						C22

ปัญหาด้านการติดตาม ประเมินผล	ระดับปัญหา					ข้อเสนอแนะ
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ไม่มีความต่อเนื่องในการ ติดตามประเมินผล						C23
2. เป้าประสงค์ในการติดตาม ไม่แน่นอน						C24
3. ไม่กล้าตรวจสอบ การบริหารของกลุ่ม						C25
4. ไม่นำปัญหาจากการ ติดตามประเมินผล มาปรับปรุงแก้ไข						C26
5. การดำเนินกิจกรรมของ กลุ่มไม่ต่อเนื่อง ทำให้ไม่ บรรลุวัตถุประสงค์ของ กิจกรรม						C27
6. แผนโครงการมีมากเกินไป ทำให้ไม่สามารถประเมิน ติดตามผลได้						C28
7. การประเมินกลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มเครือข่ายไม่ ครอบคลุม						C29

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวสำราญ คำภีระแปง
วัน เดือน ปีเกิด	27 กรกฎาคม 2502
สถานที่เกิด	อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรีเกษตรศาสตรบัณฑิต (วิชาเอกโภชนาการชุมชน) ปี 2533 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านตาก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 6ว